

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту Кафедра
бухгалтерського обліку та оподаткування

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Жана ОЛЕКСІЧ

(підпис) (ІМ'Я та ПРІЗВИЩЕ)

_____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійної програми

«Облік і оподаткування»

на тему «Організація обліку і управління доходами та витратами

сільськогосподарського підприємства»

Здобувача (ки) групи ОП.м-21 Йотки Богдани Миколаївни
(шифр групи) (прізвище, ім'я, по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Богдана Йотка

(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник доцент, д.е.н., професор Наталія Винниченко

(посада, науковий ступінь, вчене звання, Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Консультант директор ТОВ «Свіда» Сергій ЯТЛОВ

(посада, науковий ступінь, вчене звання Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

Міністерство освіти і
науки України Сумський
державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та
менеджменту Кафедра бухгалтерського обліку та
оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Кандидат економічних наук

Науковий ступінь, вчене
звання

Жана

ОЛЕКСІЧ

(Підпис) (Ім'я та
ПРИЗВИЩЕ)

«__» _____ 20

___р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

(спеціальність 071 «Облік і
оподаткування») здобувачу

освіти _____ курсу групи _____
(Номер курсу) (Шифр групи)

Йотка Богдана Миколаївна

(Прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Організація обліку і управління доходами та витратами сільськогосподарського підприємства затверджена наказом по університету»
від «01»12. 2023 року № № 1390-VI
2. Термін подання здобувачем освіти закінченої роботи «09» грудня 2023 року
3. Мета кваліфікаційної теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, а також розробка стратегій для їх вдосконалення на внутрішньому рівні.
4. Об'єкт дослідження є процес обліку і управління доходами і витратами ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»
5. Предмет дослідження теоретичні, методичні та практичні основи обліку і управління доходами і витратами
6. Кваліфікаційну роботу виконано на матеріалах ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»
7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів

керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА – 20.10.2023

У розділі 1 проаналізувати нормативно-правове регулювання організації обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства розглянути теоретичні аспекти організації обліку доходів в сільськогосподарському підприємстві, вивчити теоретичні аспекти організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства.

Розділ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ НА ТОВ «РЕМАВТОКОМПЛЕКТ-СЕРВІС» - 19.11.2023

У розділі 2 розглянути організаційно-економічну характеристику підприємства, дослідити організацію обліку і управління доходами та витратами підприємства

Розділ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ – 30.11.2023

У розділі 3 розробити пропозиції щодо удосконалення обліку доходів та витрат , а також запропонувати напрямки удосконалення управління ними

8. Консультації з роботи.

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Винниченко Н.В., доцен		
2	Винниченко Н.В., доцент		
3	Винниченко Н.В., доцент		

9. Дата видачі завдання: «4» листопада 2023 року

10. Керівник кваліфікаційної роботи:

Д.є.н., професор, доцент
(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Наталія ВИННИЧЕНКО
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Завдання до виконання одержав:

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

(підпис)

Богдана Йотка
(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Йотка Б.М. Організація обліку і управління доходами та витратами сільськогосподарського підприємства. – Кваліфікаційна робота магістра. Сумський Державний Університет, Суми, 2023 р.

У системі управління сільськогосподарським підприємством велике значення надається фінансовим результатам.

Фінансові результати підприємства значно визначаються його доходами та витратами. Очевидно, що остаточний фінансовий результат залежить від впливу доходів та витрат підприємства, що ставить питання про необхідність належного обліку цих показників. Для цього необхідно удосконалювати організацію обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства.

Мета дослідження - теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, а також розробка стратегій для їх вдосконалення на внутрішньому рівні.

Зміст кваліфікаційної роботи викладено викладено в межах трьох розділів на 68 сторінках, зокрема список використаних джерел із 60 найменувань, розміщений на 7 сторінках. Робота містить 5 таблиць, а також 7 додатків, розміщених на 8 сторінках.

Ключові слова: витрати, доходи, управління витратами, управління доходами, собівартість продукції, змінні витрати, постійні витрати.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1 Нормативно-правове регулювання організації обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства	10
1.2 Теоретичні аспекти організації обліку доходів в сільськогосподарському підприємстві	13
1.3 Теоретичні аспекти організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства	16
1.4 Механізми управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства	18
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ НА ТОВ «РЕМАВТОКОМПЛЕКТ-СЕРВІС»	23
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства	23
2.2. Організація обліку і управління доходами підприємства	27
2.3. Організація обліку і управління витратами підприємства	34
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	39
3.1 Шляхи вдосконалення організації обліку доходів сільськогосподарського підприємства	39
3.2. Напрямки вдосконалення організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства	42
3.3. Удосконалення розвитку управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства	45
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	59
ДОДАТКИ	59

ВСТУП

Актуальність теми. У системі управління сільськогосподарським підприємством велике значення надається фінансовим результатам. Фінансові результати підприємства значно визначаються його доходами та витратами. Очевидно, що остаточний фінансовий результат залежить від впливу доходів та витрат підприємства, що ставить питання про необхідність належного обліку цих показників.

Для цього необхідно удосконалювати організацію обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства. Отже, тема дослідження є актуальною на сьогодні.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблеми обліку і управління доходами і витратами підприємств розглядали в свої працях такі науковці як Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, В.А. Дерій, І.В. Жиглей, С.В.Івахненко, Є.В. Калюга, Н.М. Малюга, М.Г. Михайлов, В.В. Сопко, Л.К. Сук, П.Л. Сук, Н.М. Ткаченко та інші. У той же час питання обліку і управління доходами і витратами саме сільськогосподарського підприємства досліджені недостатньо. Додаткових досліджень потребують ряд важливих аспектів організації обліку доходами і витратами сільськогосподарського підприємства та механізму управління ними.

Зазначене вище і визначає актуальність, досліджень пов'язаних із обліком і управлінням доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, а також з розробкою рекомендацій щодо їх удосконалення.

Мета дослідження - теоретичних, методичних і практичних аспектів організації обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, а також розробка стратегій для їх вдосконалення на внутрішньому рівні.

Завданнями дослідження є:

- розглянути нормативно-правове регулювання організації обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства;

- розглянути теоретичні аспекти організації обліку доходів в сільськогосподарському підприємстві;
- розглянути теоретичні аспекти організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства;
- вивчити механізми управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства;
- дослідити організаційно-економічну характеристику базового підприємства;
- розглянути питання організації управління доходами підприємства;
- розглянути питання організації управління витратами підприємства;
- визначити шляхи вдосконалення організації обліку доходів сільськогосподарського підприємства;
- визначити напрямки вдосконалення організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства;
- обґрунтувати удосконалення розвитку управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства.

Об'єктом аналізу є процес обліку і управління доходами і витратами ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

Предмет дослідження - теоретичні, методичні та практичні основи обліку і управління доходами і витратами

Методи дослідження. Методологічною основою наукової роботи є сукупність методів і прийомів, які використовувалися під час дослідження використовуються різноманітні методи, такі як наукова абстракція, індукція та дедукція, аналіз і синтез, статистичні порівняння, вибіркоче обстеження та групування.

Інформаційними джерелами є засади нормативно-правового характеру з організації обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, наукові дослідження вчених з України та з-за кордону, статті вітчизняних та іноземних вчених, документи конференцій, інформація з медіа ресурсів та Інтернету, первинні документи, реєстри обліку та звітні дані - усе

це архіви, що використовуються для досліджень підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

Структура та обсяг роботи. Зміст кваліфікаційної магістерської роботи викладено на 64 сторінках, зокрема список використаних джерел із 60 найменувань, розміщений на 7 сторінках. Робота містить 5 таблиць, 11 рисунків, а також 1 додаток, розміщений на 3 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Нормативно-правове регулювання організації обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства

Чинне нормативно-правове регулювання обліку доходів і витрат є досить важливим елементом функціонування сільськогосподарського підприємства. Зі змінами в економіці змінюється і законодавча база. Законодавство України є джерелом правової інформації, яка охоплює законодавчі акти вищої юридичної важливості, такі як закони, регулюючи діяльність підприємств у сферах фінансів, господарства.

Нормативна інформація постачається через рішення Кабінету Міністрів України, вказівки Національного банку України, директиви Міністерства фінансів України, Державного Комітету статистики України, та інших відомств і міністерств. Ці нормативи не можуть суперечити правовій інформації. Серед основних документів треба назвати директиви ради Європейського Економічного Союзу, рекомендації, які надаються під час науково-практичних конференцій тощо.

Перелік нормативних документів з питань обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства наведено в додатку А.

На першому рівні регулювання обліку та звітності забезпечується за допомогою таких законодавчих актів, таких як: Конституція України [15], Господарський кодекс України [10], Цивільний кодекс України [42], Податковий кодекс України [38], Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [46] та інші законодавчі акти.

Рівень нормативного регулювання визначається рядом документів, що розробляються Міністерством фінансів України, яким покладається відповідальність за створення методології для формування інформації про об'єкти бухгалтерського обліку.

Обидва перші рівні регулюються на рівні країни і є обов'язковими для дотримання усіма компаніями та установами. У цьому випадку документи меншого рівня не можуть суперечити документації більш високого рівня. До внутрішньогосподарських регулюючих документів відносять Наказ про облікову політику підприємства, а також робочий план рахунків для обліку доходів і витрат. Документи внутрішньогосподарського рівня створюються прямо на підприємстві.

Бухгалтерський облік доходів і витрат проводиться у відповідності з встановленими нормами та положеннями, встановленими законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, який встановлює нормативно-правову базу для контролю, організації бухгалтерського обліку та підготовки фінансової звітності в Україні. [46].

Оподаткування доходів і витрат підприємства, враховуючи, норми та положення встановлені Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [30]. Оскільки операції з доходами та витратами підлягають оподаткуванню, слід дотримуватись даного кодексу, у якому уточнено процедуру визначення оподатковуваної суми, процедуру нарахування, тариф та терміни сплати відповідного податку.

Міжнародні процеси глобалізації та стандартизації у сфері обліку потребують удосконалення нормативно-правового забезпечення на рівнях держави та окремих компаній. Створення стандартів бухгалтерського обліку на національному за міжнародними зразками стала необхідною через розвиток міжнародних економічних взаємозв'язків. Це сприятиме єдиному тлумаченню фінансової звітності та зробить її більш доступною та зрозумілою для іноземних інвесторів, що збільшить довіру до національної системи обліку й сприятиме залученню інвестицій в економіку. Подання фінансової звітності на підприємстві проводиться з урахуванням вимог НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [30]. Формування фінансової звітності відповідно до НП(С)БО 1 має за мету забезпечити користувачів повною, об'єктивною та

достовірною інформацією про фінансовий стан, результати роботи та грошові потоки підприємства для прийняття рішень. У цьому контексті роль Звіту про фінансові результати - розкриття інформації про зміни у складі доходів і витрат підприємства протягом звітного періоду.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати визначаються в НП(С)БО 15 «Дохід» та НП(С)БО 16 «Витрати» [31, 32]. Обліку доходів також регулюється МСФЗ 15 «Виручка за договорами з клієнтами» [27].

План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591 містить перелік рахунків бухгалтерському обліку. Це використовується для контрирування документів в первинному обліку, а також для ведення реєстрів бухгалтерського обліку, в т. ч. пов'язаних із доходами і витратами [37].

Відображення основних операцій з доходів і витрат підприємства здійснюється згідно з Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291 [11].

Первинні документи з обліку доходів і витрат повинні бути сформовані відповідно до загальних вимог документування на підприємстві та Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.95 р. № 88 [40].

Бухгалтерія реєструє всі операції у веденні облікових реєстрів, використання яких регулюється методичними вказівками, затвердженими наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. №356 [24].

Інвентаризація на підприємстві здійснюється для гарантування точності інформації бухгалтерського обліку і фінансової звітності господарюючого суб'єкта відповідно до Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань від 02.09.2014 р. № 879 [41].

Отже, контроль над обліком доходів і витрат здійснюється через

прийняття кодексів, законів, розпоряджень, постанов і інших нормативних актів законодавства. Для задоволення вимог ринкової економіки, нормативно-правова база повинна піддаватися змінам, бути наближеною до законодавчої бази Європейського Союзу з приданням уваги національним особливостям.

Для ефективної організації бухгалтерського обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства необхідно виконувати вимоги усіх чинних нормативно-правових актів і розробляти власну політику обліку підприємства, що відповідає законодавству, враховує специфіку його діяльності та адаптує вітчизняну систему обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства до міжнародних стандартів.

Отже, практика використання нормативно-правової бази регулювання бухгалтерського обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства засвідчила наявність багатьох недостатньо вивчених та неузгоджених питань. На сьогоднішній день удосконалюються питання методики відображення їх в обліку доходів і витрат. Однак чи не найголовнішим недоліком законодавчої системи України є висока регулярність його змін та доповнень. Хоча це певною мірою свідчить про процес постійного його вдосконалення, а разом з тим це потребує додаткового часу для їх вивчення, дослідження та апробації в практичних аспектах.

Тому існує потреба в об'єктивній необхідності розвинення теоретичних досліджень і методичних розробок, направлених на вдосконалення обліку доходів і витрат сільськогосподарського підприємства.

1.2 Теоретичні аспекти організації обліку доходів в сільськогосподарському підприємстві

Формування доходу Забезпечення підприємства необхідними коштами з метою відшкодування поточних витрат, оплати податків і отримання прибутку, що тим самим дозволяє розвиватися та функціонувати ефективно, є важливою умовою для будь-якого бізнесу. В Україні, згідно зі ст. 5 НП(С)БО 15 «Дохід», дохід визначається «... під час збільшення активу або зменшення

зобов'язань, які зумовлюють збільшення власного капіталу (за винятком капіталу за рахунок внесків засновників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. У п. 8 даного стандарту зазначено, що дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в бухгалтерському обліку за наявності таких умов: покупцеві передані ризики і вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товари, інший актив); підприємство не здійснює надалі управління і контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами); сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена; є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені» [31].

Документування облікової політики підприємства регулюється внутрішнім нормативним актом – наказом про облікову політику підприємства, що регламентує організацію процесу обліку доходів підприємства. Наказ затверджує керівник підприємства. Зміст облікової політики щодо обліку доходів від продажу продукції наведено на рис.1.1.

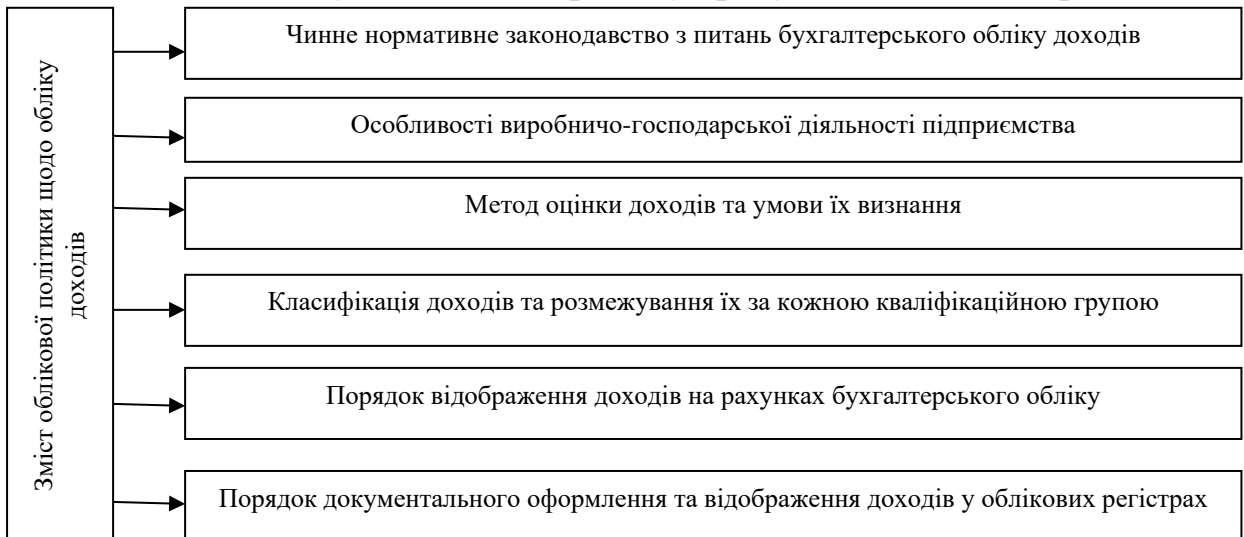

Рисунок 1.1 - Зміст облікової політики щодо обліку доходів

Джерело: побудовано автором на основі [19]

Актуальними напрямками використання сільськогосподарської продукції для сільськогосподарських підприємств і надалі залишаються виплата

заробітної плати працівникам у натуральній формі, реалізація продукції за рахунок оплати паїв та покупцям. Враховуючи особливості руху виробленої продукції, притаманні сільськогосподарським товаровиробникам, наведемо пов'язаний з ними первинний облік доходів від реалізації сільськогосподарської продукції.

Порядок відображення первинного обліку доходів від реалізації сільськогосподарської продукції за напрямками її використання наведено на рис. 1.2).

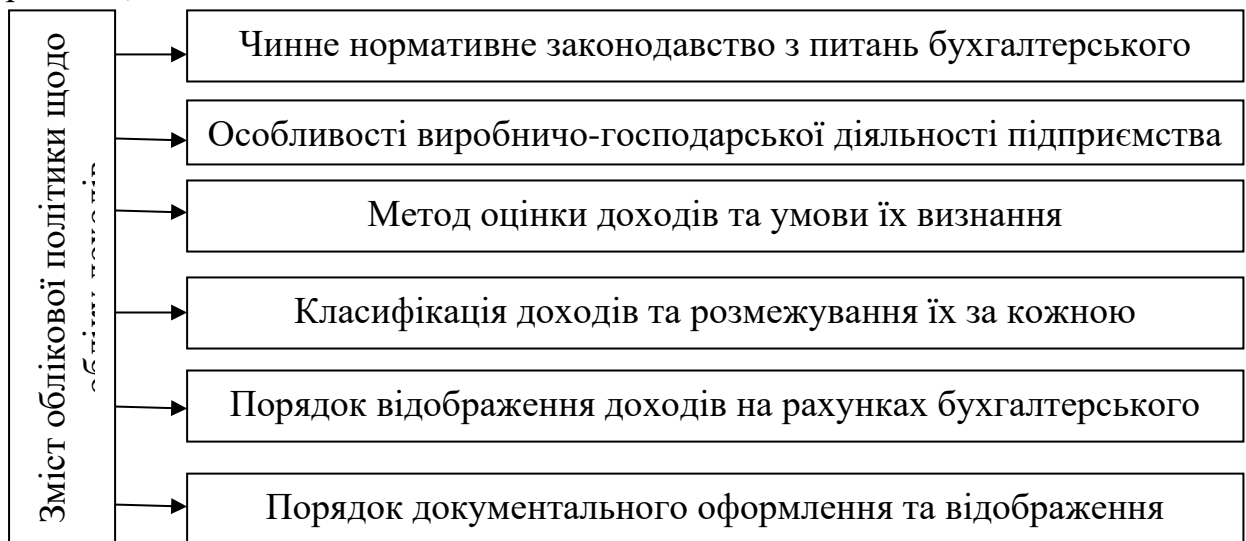

Рисунок 1.2 - Особливості первинного оформлення доходу від реалізації сільськогосподарської продукції за напрямками її використання

Джерело: побудовано автором на основі [35, с. 558]

В Україні облік доходів також регулюється МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами». Метою цього Стандарту є «... встановлення принципів, які має застосовувати підприємство, щоб надавати користувачам фінансової звітності корисну інформацію про доходи, що виникають за контрактом із клієнт» [16].

Відмінність в обліку доходів згідно національних та міжнародних стандартів полягає в тому, що під час визнання доходу від реалізації передбачену національним законодавством, використовується так звана концепція доходу, а за МСФЗ – концепція змін (позиційна звітність), згідно з

якими підприємство визнає дохід, коли надає або послугу клієнтам. Перевагою МСФЗ 15 [27] є те, що стандарт містить визначення як доходу, так і виручки, тоді як в національних стандартах України ці визначення не наводяться [30].

Ми вважаємо, що міжнародні стандарти обліку доходів повинні мати більш деталізовані вимоги. Пропонуємо внести певні зміни до НП(С)БО 15 «Дохід», щоб узгодити його вимоги з міжнародними стандартами обліку.

1.3 Теоретичні аспекти організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства

Інформація про витрати сільськогосподарського підприємства необхідна для розрахунку ціни його продукції, щоб визначити, який процес виробництва є найбільш економічним, який підрозділ ефективніше використовує ресурси, а також для прийняття правильних управлінських рішень. Тому виникає нагальна необхідність створення на фірмі організації обліку витрат згідно з принципами згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [46].

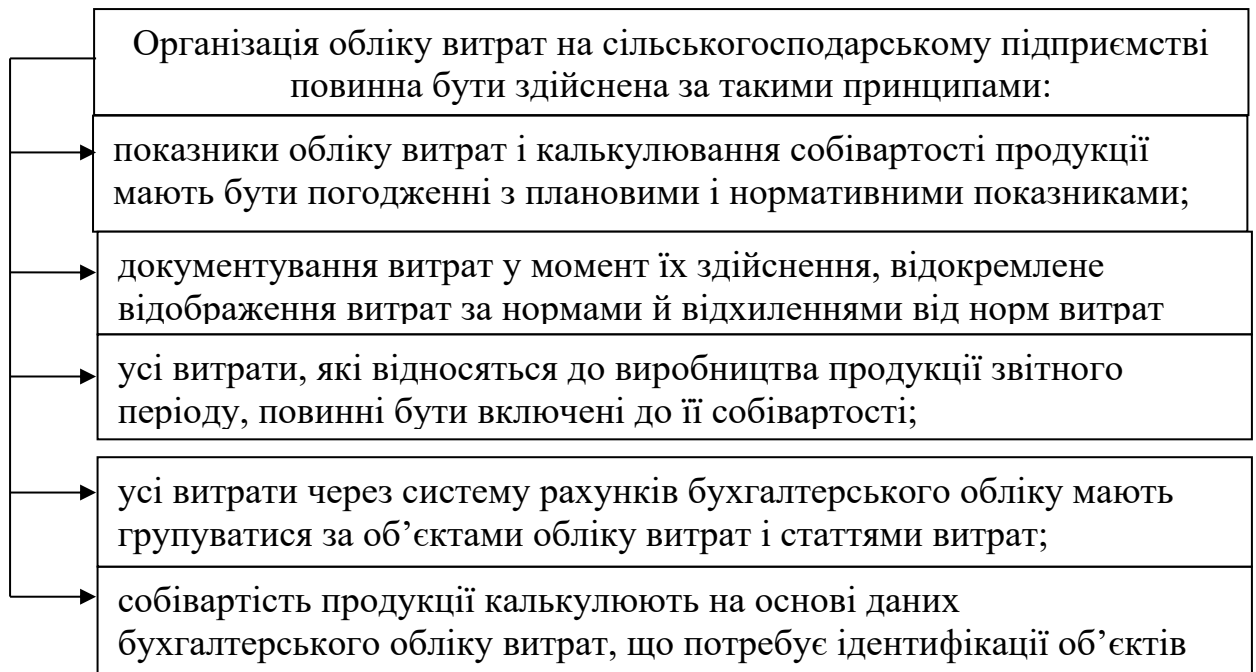

Рисунок 1.3 - Принципи організації обліку витрат на сільськогосподарському підприємстві

Джерело: побудовано автором на основі [26]

Перш за все необхідно розробити на сільськогосподарському підприємстві організацію обліку витрат за такими принципами (рис. 1.3).

Питання організації обліку витрат закріплюються в Положенні про облікову політику підприємства і є основою для відображення витрат виробництва. Бухгалтерський облік формується з урахуванням таких факторів як: види діяльності, специфіка виробництва, організація управління, особливості технології виробництва. Витрати в сільськогосподарському господарстві виступають також і об'єктами управлінського обліку.

Правильно вибраний метод обліку витрат визначається особливостями його технологічних процесів» [49 с. 66].

Керівник підприємства виходячи з чинного законодавства повинен забезпечити необхідні умови для коректного обліку витрат підприємства, забезпечити виконання всіма відділами та підрозділами вимог законодавства щодо правильного заповнення та своєчасного подання первинних документів.

Зокрема, основною метою обліку витрат виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами є своєчасне та достовірне відображення складу витрат та контроль за використанням виробничих запасів і виготовленої продукції. Управління витратами охоплює всі виробничі процеси сільськогосподарського підприємства [34, с. 146].

Витрати пов'язані із виготовленням продукції рослинництва складаються з таких елементів: витрати на заробітну плату; на соціальні заходи; насіння; добрива; препарати захисту рослин; витрати на обслуговування основних засобів та інші витрати. Аналіз практичних аспектів обліку витрат на виробництво, на сільськогосподарських підприємствах показує, що система бухгалтерського обліку на даних підприємствах формує інформацію про собівартість продукції за її видами [34, с. 286].

Основними завданнями обліку витрат сільськогосподарського підприємства є: інформаційне забезпечення; контроль фактичного рівня витрат у порівнянні з їх нормативами та плановими розмірами з метою виявлення відхилень; достовірний облік випуску продукції за її видами;

калькулювання собівартості виготовленої продукції; оцінка результатів виробничої діяльності підрозділів; систематизація інформації управлінського обліку витрат виробництва для прийняття управлінських рішень [46].

На сьогодні організація обліку витрат потребує подальшого поглиблення теоретичних і методичних розробок, спрямованих на вдосконалення обліку витрат сільськогосподарського підприємства.

1.4 Механізми управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства

Доходи та витрати є одним із основних критеріїв ефективного виконання діяльності, і від їх рівня залежить ряд параметрів розвитку будь-якого підприємства. На доходи і витрати господарства впливає ряд факторів внутрішнього і зовнішнього середовища. Проте кожен із факторів по-різному впливає на діяльність окремого підприємства, що пояснюється масштабами та специфікою діяльності.

Враховуючи галузь діяльності аграрних підприємств, їх доходи та витрати значною мірою залежать від родючості ґрунту та кліматичних умов у регіоні, що впливає на рівень урожайності сільськогосподарських культур. В разі підвищення врожайності окремих культур рослинництва підприємства зменшується питома вага змінних і постійних витрат на одиницю продукції, що зменшує собівартість одиниці продукції рослинництва та відповідно приводить до збільшення чистого доходу від її реалізації [56, с. 125].

Для того, щоб підприємство було прибутковим, необхідно правильно управляти його доходами та витратами. Управління доходами і витратами сільськогосподарських підприємств є досить багатограним процесом. Це пояснюється високим ступенем операційного ризику в діяльності даних підприємств [35].

Для сільськогосподарських підприємств метою управління доходами і витратами є пошук резервів підвищення результатів діяльності при низькій врожайності продукції рослинництва або низьких ринкових цін на неї.

Управління доходами і витратами аграрних підприємств здійснюється з дотриманням певних принципів, а саме:

- гнучкість - здатність виявляти загрози, створені зовнішнім середовищем, і розробляти заходи щодо їх усунення;
- системність - при розробці управлінських рішень необхідно враховувати види діяльності підприємства, його збутову політику, забезпеченість ресурсами та діяльність конкурентів на аграрному ринку;
- обґрунтованість – усі управлінські рішення мають бути обґрунтовані;
- відповідність законодавчій базі – всі важелі та інструменти механізму управління доходами і витратами, мають бути прийнятними на законодавчому рівні;
- ефективність - усі запропоновані управлінські рішення повинні ефективні;
- диференціація - необхідно розробляти різні управлінські рішення і приймати найбільш ефективні;
- терміновість - необхідно розробляти заходи, спрямовані як на короткостроковий, так і на майбутній результат.

Для забезпечення ефективного процесу управління доходами і витратами підприємства необхідно сформувавши механізм, який враховуватиме всі аспекти даного процесу. Схема структури механізму управління доходами і витратами сільськогосподарських підприємств наведена на рис. 1.4.

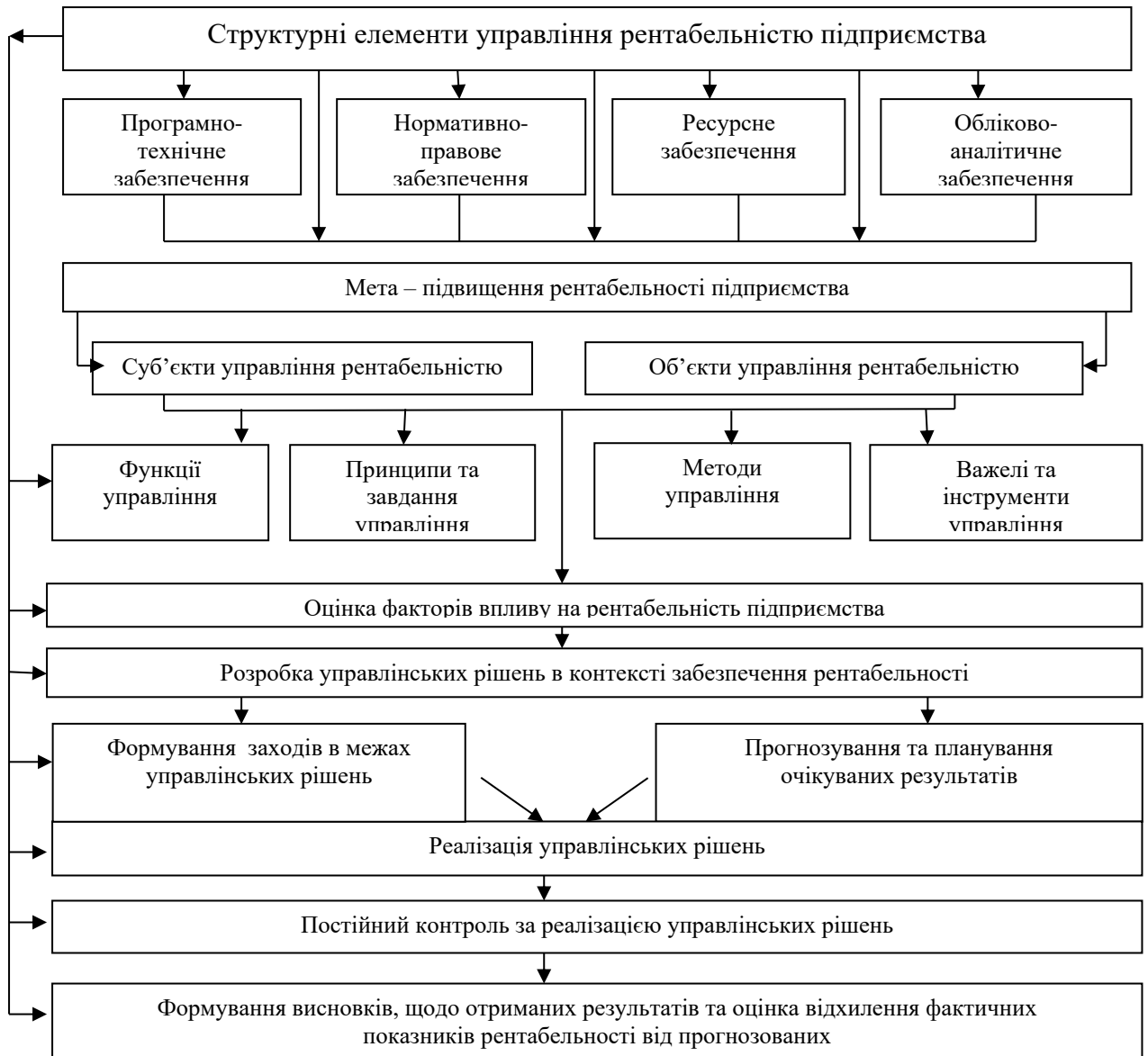

Рисунок 1.4 - Структура механізму управління доходами і витратами сільськогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [27, с. 143]

Нормативно-правове забезпечення процесу управління полягає в наявності різноманітних інструкцій, методичних рекомендацій, Законів України, указів Президента, наказів і розпоряджень міністерств і відомств, які регулюють діяльність сільськогосподарських підприємств. При цьому до нормативно-правового забезпечення належать установчі документи, які видають підприємства. Нестабільність законодавчої бази також є одним із негативних чинників забезпечення ефективності управління доходами та

витратами сільськогосподарських підприємств [14, с. 124].

Ресурсне забезпечення включає всі наявні на підприємстві ресурси, які здатні забезпечити його функціонування, розвиток і прийняття управлінських рішень. До цієї групи забезпечення можна віднести матеріальні, трудові, нематеріальні та фінансові ресурси, обсяг і якість яких є важливими складовими забезпечення управління доходами і витратами. Ця складова забезпечення управління доходами та витратами сільськогосподарських підприємств також не в повній мірі здатна задовольнити всі цілі управління, оскільки підприємства цієї сфери діяльності відчувають дефіцит фінансових ресурсів та характеризуються наявністю низькокваліфікованих трудових ресурсів. Водночас більшість сільськогосподарських підприємств мають застарілі основні фонди, які зношені на 100%, що відповідно знижує рівень забезпечення процесу господарювання якісними та новітніми матеріальними ресурсами [35].

Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами і витратами сільськогосподарських підприємств включає всі показники діяльності, які відображаються в бухгалтерському обліку, фінансовій, податковій та статистичній звітності суб'єктів господарювання, а також правильність і ефективність прийнятих рішень, а також результати управління, залежать від їх надійності.

Основними методами управління доходами і витратами, які є складовими механізму, є: фінансування, ціноутворення, оподаткування, кредитування, амортизація, інвестиції. Кожен метод обирається в залежності від потреб підприємства, які виникають у процесі реалізації управлінських рішень. Інструменти управління доходами і витратами – це всі показники, які підприємство розраховує за результатами своєї діяльності і які є критеріями ефективності його роботи, а також величина доходів, витрат і прибутку. Практичне застосування окремих методів, інструментів та важелів механізму управління доходами та витратами дозволяє розробити управлінські рішення та визначити основні шляхи підвищення прибутковості підприємства [27].

Основними напрямками досягнення високого рівня рентабельності сільськогосподарських підприємств, на нашу думку, є: зменшення витрат на закупівлю мінеральних добрив, засобів захисту рослин, дизельного палива за рахунок закупівлі великих партій та отримання знижки на ціна в умовах негайної оплати закупівлі оптимізація витрат на виробництво продукції рослинництва, за рахунок зниження непродуктивних витрат в умовах удобрення ґрунту та обробітку посівних площ зниження собівартості продукції тваринництва внаслідок використання більш дешевих кормів; зниження витрат на зберігання готової рослинної продукції на складах за рахунок уникнення її псування; використання власних основних фондів, що зменшить витрати на оренду; використання новітніх основних фондів, що дозволить економити матеріал ресурсів, страхування ризиків у сільському господарстві, що дозволить скоротити витрати внаслідок несприятливих кліматичних умов, диференціація видів діяльності щодо виробництва різних сільськогосподарських культур, що дозволить знизити ризики недоотримання прибутку в умовах різної цінової політики на ринку готової продукції; формування ефективної маркетингової політики, яка дозволить реалізувати готову продукцію за більш вигідними цінами, а отже збільшить дохід підприємства.

Таким чином, для кожного сільськогосподарського підприємства вибір тих чи інших напрямів зниження витрат і збільшення доходу, а отже, і рентабельності є досить різним, що зумовлено їх особливими умовами функціонування, різним географічним розташуванням та масштабами і структурою діяльності. З точки зору управління доходами та витратами сільського господарства підприємства завжди повинні мати розроблені стратегії забезпечення рентабельності, які будуть адаптовані до різних умов їх функціонування та матимуть гнучку позицію в напрямку зміни основних факторів, що впливають на виробничий процес у сільському господарстві.

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ НА ТОВ «РЕМАВТОКОМПЛЕКТ-СЕРВІС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Дослідження у роботі спрямовано на аналіз ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», яке створене 22.08.2000 року у відповідно до Господарського кодексу України та Статутом підприємства, після державної реєстрації об'єднання майна учасників, набуло статусу юридичної особи.

ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» має статус юридичної особи, володіє самостійним балансом та поточними рахунками у банківських установах, володіє круглою печаткою та штампо, що має свою повну назву, а також інші печатки і бланки зі своїми відповідними назвами та інші реквізити.

Організаційно-правова форма підприємства - Товариство з обмеженою відповідальністю.

Форма власності - недержавна власність.

Підприємство знаходиться за адресою: 41600, Сумська область, м. Конотоп, вул. Генерала Тхора, буд. 148.

Основними видами його діяльності є вирощування зернових культур (за винятком рису), рослини родини бобових, а також олійні культури.

Інші види діяльності - допоміжна робота у рослинництві, діяльність після збирання урожаю, оптовий збут зерна, насіння і кормів для тварин та інше.

Головна ціль створення підприємства полягала в забезпеченні прибутку для задоволення соціально-економічних потреб учасників та трудового колективу, а також в здійсненні виробничої та комерційної діяльності для задоволення суспільних потреб у сільськогосподарській продукції.

Органами управління підприємства є Загальні збори учасників (вищий орган керівництва) та Директор (виконавчий орган).

Організаційна структура ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» наведена на рис. 2.1.

Рисунок 2.1 - Організаційна структура ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Джерело: розроблено автором за даними підприємства

Організаційна структура ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» представляє собою систему взаємодії між керівництвом і менеджментом служб підприємства.

Управління поточною діяльністю ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» здійснює директор. Також він відповідає за організацію системи бухгалтерського обліку, контролю документообігу, вибору форми і методу ведення бухгалтерського обліку, персоналу відділу бухгалтерії, що відповідає за забезпечення співпраці бухгалтерії з іншими відділами компанії та дотримання вимог, що пред'являються головним бухгалтером всіма секторами, щодо бухгалтерського обліку.

Правові засади фінансової звітності та бухгалтерського обліку визначені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Відповідно до нього бухгалтерський облік це процес встановлення, реєстрації,

нагромадження, узагальнення та зберігання облікової інформації про діяльність підприємства та надання її для зовнішніх та внутрішніх користувачів для прийняття ефективних управлінських рішень [34].

У ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» ведення бухгалтерського обліку виконується бухгалтерським підрозділом, склад якого представлено на рис. 2.2.

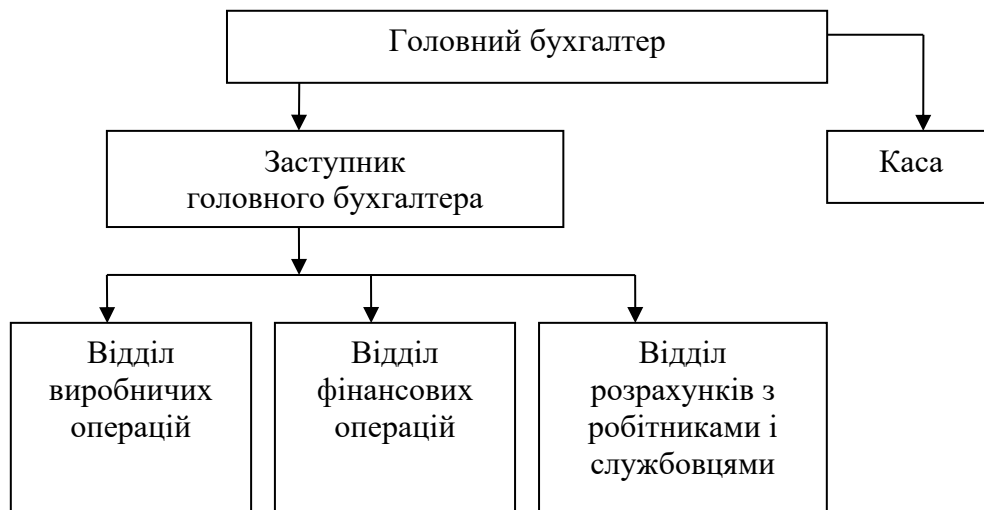

Рисунок 2.2 - Організація бухгалтерського обліку в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Джерело: розроблено автором за даними підприємства

До основних задач бухгалтерії відносяться забезпечення організації бухгалтерського обліку. На підприємстві чітко визначено обсяг службових обов'язків, права та відповідальність кожного працівника бухгалтерського відділу. Ці завдання зазначені у посадових інструкціях, що затверджуються керівником підприємства для головного бухгалтера та головним бухгалтером для інших бухгалтерів. Це застосування сприяє не лише ефективному використанню ресурсів облікового персоналу, а й прискорює документообіг, підвищує швидкість обробки облікової інформації. Обов'язки головного бухгалтера підприємства включають: гарантування дотримання методологічних засад ведення обліку, складання, а також подання фінансової звітності; контроль за правильним обліком всіх господарських операцій; забезпечення перевірки стану бухгалтерського обліку у підрозділах

підприємства.

Заступник головного бухгалтера веде оборотно-сальдову відомість підприємства. Серед його обов'язків – гарантування виконання на підприємстві встановлених методологічних принципів бухгалтерського обліку.

Відділом виробничих операцій ведеться облік виробничих запасів та готової продукції та калькулювання собівартості продукції.

Відділ фінансових операцій веде облік розрахункових і касових операцій та облік дебіторської й кредиторської заборгованості.

Відділ розрахунків з робітниками і службовцями призначено для ведення обліку заробітної плати і нарахувань на неї та їх розподілення.

Щодо документообігу в бухгалтерії підприємства, то з метою раціонального руху та опрацювання документів в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» розроблено графік документообороту, який є однією із важливих складових організації бухгалтерського обліку на підприємстві.

Графік документообороту розроблений головним бухгалтером та затверджений керівником підприємства відповідним наказом й визначає оптимальний шлях проходження документа шляхом взаємодії з різними структурними частинами підприємства, сприяє покращенню ефективності облікової діяльності. Дотримання графіку документообороту на підприємстві контролюється головним бухгалтером.

Згідно наказу про облікову політику підприємство використовує автоматизовану програму бухгалтерського обліку, інакше кажучи, всі дані, що стосуються первинних документів, які накопичуються і реєструються в зведених відомостях, що розроблені на комп'ютері.

Для узагальнення інформації про ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» розглянемо детально аналіз основних характеристик його фінансово-господарської діяльності. Головним джерелом даних для проведення аналізу є форма №1м Баланс та форма №2м Звіт про фінансові результати.

Аналіз показників фінансово-господарської діяльності підприємства

ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 рр. проведемо в табл.2.1.

Як видно з табл. 2.1, протягом 2020-2022 рр. показники діяльності підприємства зазнали деяких змін. Чистий дохід від продажу продукції збільшився в 2022 році порівняно з 2021 роком на 30241,5 тис. грн. (11,79%).

Таблиця 2.1- Динаміка показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, (+,-)		Відхилення, %	
				2022/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2020	2022/ 2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	183977,1	256556,6	286798,1	102821	30241,5	55,89	11,79
Інші операційні доходи	2844,8	6436,9	126647,4	123802,6	120210,5	4351,89	1867,52
Разом доходи	186821,9	262993,5	413445,5	226623,6	150452	121,30	57,21
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	111455,5	118257,5	180651,6	69196,1	62394,1	62,08	52,76
Інші операційні витрати	23600,9	28474,0	163585,4	139984,5	135111,4	593,13	474,51
Інші витрати	1738,5	1648,6	2133,9	395,4	485,3	22,74	29,44
Разом витрати	136794,9	148380,1	346370,9	209576	197990,8	153,20	133,43
Фінансовий результат до оподаткування	50027,0	114613,4	67074,6	17047,6	-47538,8	34,08	-41,48
Чистий прибуток	50027,0	114613,4	67074,6	17047,6	-47538,8	34,92	-41,48

Джерело: сформовано на основі дод. Б, В, Г

Інші операційні доходи також збільшилися проти 2021 року на 120210,5 тис. грн. (1867,52%) і склали 126647,4 тис. грн. Разом доходи ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» склали в 2022 році 413445,5 тис. грн., проти 262993,5 тис. грн. в 2021 році.

Собівартість реалізованої продукції підприємства за цей же період збільшилася на 62394,1 тис. грн. (52,76%). Інші операційні витрати зросли в 2022 році проти 2021 року на 135111,4 тис. грн. (474,51%), що є негативним результатом. Разом витрати ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» склали в 2022 році 346370,9 тис. грн., проти 148380,1 тис. грн. в 2021 році.

В 2022 році підприємство ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» одержало

67074,6 тис. грн. прибутку, що менше на 47538,8 тис. грн. (41,48%) проти 2021 року.

Отже, як показує проведений аналіз показники діяльності підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 роки зазнали негативних змін. Чистий дохід від реалізації продукції підприємства в 2022 році збільшився, але при цьому чистий прибуток зменшився проти 2021 року.

Аналіз структури витрат підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 рр. проведемо в табл.2.2.

Таблиця 2.2 - Динаміка структури витрат ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 рр., %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, (+,-)	
				2022/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	81,48	79,70	52,16	-29,32	-27,54
Інші операційні витрати	17,25	19,19	47,23	29,98	28,04
Інші витрати	1,27	1,11	0,62	-0,65	-0,49
Разом витрати	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Джерело: сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства

Як видно з табл. 2.2, найбільшу частку в структурі витрат ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022 рр. займає собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), яка зменшилася з 81,48% в 2020 році до 52,16% в 2022 році, що є позитивним результатом. При цьому відбулося збільшення частки інших операційних витрат в 2022 році проти 2020 на 29,98% та проти 2021 року. року на 28,04%, що є негативним результатом.

Таким чином, збільшення частки інших операційних витрат в 2022 році привело до зменшення чистого прибутку підприємства проти 2021 року.

Керівнику ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» у майбутньому важливо розвивати внутрішні стратегії, спрямовані на виявлення можливостей для зменшення витрат.

Однією з ключових характеристик діяльності підприємства є оцінка його фінансового стану. Для аналізу різних аспектів фінансового стану

застосовуються фінансові коефіцієнти, що є відносними показниками фінансового стану підприємства.

Динаміка показників фінансового стану ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022рр. показана в табл.2.3.

Таблиця 2.3 - Динаміка показників фінансового стану ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» за 2020-2022рр.

Показник	2020 Рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, (+,-)	
				2022/ 2020	2022/ 2021
1	2	3	4	5	6
Показники майнового стану підприємства					
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,466	0,443	0,502	0,036	0,059
Коефіцієнт придатності основних засобів	2,147	2,259	1,994	-0,153	-0,266
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,160	0,240	0,093	-0,067	-0,147
Показники ліквідності підприємства					
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,806	1,361	2,034	1,228	0,673
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,366	2,180	3,013	0,647	0,833
Коефіцієнт поточної ліквідності	5,217	1,361	2,034	-3,183	0,673
Показники фінансової стійкості підприємства					
Коефіцієнт автономії	0,892	0,894	0,901	0,009	0,006
Коефіцієнт фінансової залежності	1,121	1,118	1,110	-0,011	-0,008
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,511	0,560	0,613	0,102	0,054
Показники ділової активності підприємства					
Коефіцієнт оборотності активів	0,958	0,937	0,789	-0,168	-0,148
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,068	1,049	0,879	-0,189	-0,170
Період обороту активів	381	390	463	81	73
Період обороту власного капіталу	342	348	415	73	67
Показники рентабельності підприємства					
Рентабельність активів, %	23,16	34,56	16,97	-6,19	-17,59
Рентабельність власного капіталу, %	25,97	38,65	18,84	-7,12	-19,81
Рентабельність діяльності підприємства, %	27,19	44,67	23,39	-3,80	-21,29

Джерело: сформовано на основі даних фінансової звітності підприємства

Одним із етапів аналізу фінансового стану ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є оцінка майнового стану підприємства. Показники оцінки майнового стану підприємства в 2022 році зазнали змін. Коефіцієнт зносу основних засобів, який дає характеристику частині зношених основних засобів у загальній їх вартості збільшився з 0,466 в 2020 році до 0,502 в 2022 році, а

коефіцієнт придатності основних засобів протилежно зменшився на 0,266 проти 2021 року, що є негативним показником. Коефіцієнт оновлення основних засобів підприємства також зменшився проти 2021 року на 0,147, що є негативною тенденцією.

Як показав проведений аналіз показників ліквідності та платоспроможності у 2022 році порівняно з 2021 роком у ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» спостерігається збільшення коефіцієнта абсолютної ліквідності. Негативним слід вважати стан, за якого коефіцієнт абсолютної ліквідності менше 0,2. Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2022 році складає 3,013, що на 0,833 більше проти 2021 року. Теоретично виправдана оцінка цього коефіцієнта знаходиться в межах 0,6-0,8. Значення коефіцієнта покриття у 2022 році становить 2,034, це свідчить про те, що ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» зможе своєчасно ліквідувати борги.

Коефіцієнт автономії у ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» в 2022 році становив 0,901, що на 0,006 пунктів більше, порівняно з 2021 роком. Практикою встановлено, що ключове значення коефіцієнта автономії становить 0,5. Чим вищий коефіцієнт, тим менша залежність підприємства від зовнішніх джерел. Коефіцієнт фінансової залежності вказує на зменшення в 2022 році залучених фінансових ресурсів у фінансуванні підприємства на 0,008 порівняно з 2021 роком. Чим менше значення цього коефіцієнта, тим менша фінансова залежність підприємства від зовнішніх джерел. Коефіцієнт маневреності власного капіталу в 2022 році проти 2021 року збільшився на 0,054, що є позитивним результатом. Проаналізувавши показники фінансової стійкості ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» узагальнені висновки такі: фінансовий стан підприємства є стійким, що підтверджується аналізом показників.

З аналізу показників ділової активності ми бачимо, що в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» в 2022 році, порівняно з 2021 роком, трапилось зменшення коефіцієнтів оборотності активів та власного капіталу, що є негативним результатом. Термін обороту активів підприємства у 2022 році

порівняно з 2021 роком збільшився на 73 дні, а період обороту власного капіталу на 67 днів. Рівень підприємницької активності підприємства можна охарактеризувати як не задовільний.

Ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів його діяльності дозволяє аналіз показників рентабельності. Показник рентабельності активів, власного капіталу та діяльності ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» в 2022 році зменшилися порівняно з 2021 роком, що є негативним результатом. Аналіз показників рентабельності свідчить про неефективне здійснення діяльності підприємством.

Як показує проведений аналіз, для ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» важливим є пошук можливих резервів зростання прибутку підприємства. Щоб збільшити прибутковість діяльності підприємства, можна використати потенціал у таких напрямках, як оптимізація витрат, розвиток нових ринків збуту, покращення якості продукції, чи вдосконалення стратегій маркетингу.

2.2. Організація обліку і управління доходами підприємства

Основною метою функціонування підприємства є отримання прибутку, який прямо залежить від розміру отриманого доходу. Тому доходи для підприємств, незалежно від сфери діяльності, форми власності та інших чинників, мають особливу значимість.

Підприємства у яких високий рівень процесу управління його доходами, успішніші за своїх конкурентів на аграрному ринку. Тому побудова ефективного механізму управління доходами є необхідним завданням для керівників підприємства [53].

Менеджери є основними учасниками цієї управлінської діяльності, до функцій яких входять, планування прибутків і моніторинг виконання планових завдань охоплюють аспекти, такі як цінова політика, асортимент товарів і обсяги виробництва продукції. В умовах економічного господарювання основою для прогресивних змін у всій системі управління

підприємством, включаючи формування та оптимізацію використання доходів, є спрямованість управління на стратегічну перспективу [3, с. 114].

Під час дослідження даного питання нами виділено п'ять основних складових, що прямо впливають на управління доходами підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс». Це такі категорії як: прогнозування доходу; планування доходу; аналіз показників, які впливають на дохід; гарантування досягнення запланованих показників, моніторинг та забезпечення стійкості доходів підприємства.

Схема основних складових управління доходами підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» наведена на рис.2.3.

Джерело: розроблено автором

Рисунок 2.3 - Схема основних складових управління доходами підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Першою складовою процесу управління доходами підприємства є прогнозування доходу. Прогнозування являє собою процес розробки прогнозів на майбутнє.

Під час прогнозування сільськогосподарського доходу підприємства найчастіше обирають такі методи:

1) метод техніко-економічних розрахунків, при якому розрахунок доходу на плановий період ґрунтується на прогнозованій структурі товарообороту та діючих нормах торговельних надбавок;

2) розрахунково-аналітичний метод під час якого визначається очікуваний рівень доходів на поточний рік на вивчення динаміки рівня доходів за два попередні роки. Цей рівень береться за базове значення для прогнозування розміру доходу.

3) метод ковзної середньої, суть якого полягає у вирівнюванні динамічного ряду (4-5 років) рівня доходу за допомогою методу ковзної середньої та прогнозуванні подальшого росту валового доходу на майбутнє. Розрахунки прибутку на майбутні періоди від реалізації продукції, розраховані за наведеними вище методами, є достовірними, коли їх розрахункова величина відповідає таким вимогам: беззбитковість роботи підприємства та отримання необхідного чистого прибутку, що використовується для фінансування його соціальних ініціатив та розвитку. При цьому механізм економічного обґрунтування планового обсягу доходу включає аналіз досягнутих результатів та контроль за процесом реалізації.

Складовою, яка покращить процес управління доходами в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є планування доходів компанії. До цього процесу відносяться наступні елементи: планування виручки від реалізації та вартості доходу і його розподілу відповідно до поставлених перед підприємством цілей.

Наступною складовою є аналіз відхилень від планових показників, виявлення факторів, що спричинили відхилення та розробка заходів щодо виправлення ситуації в більшій мірі, контроль за виконанням запланованих до реалізації заходів.

Слід зазначити, що основною складовою у всій схемі управління доходами є аналіз, який дозволяє виявити фактори для збільшення доходу підприємства, та ті, які навпаки зменшують його. Результати аналізу

використовуються для подальшого планування доходів компанії та їх розподілу.

Наступним елементом, який також входить до складових управління доходами господарства є виконання планових показників. Для досягнення цілей необхідне фінансування, яке може здійснюватися за рахунок доходів підприємства та зовнішніх джерел фінансування.

Важливо правильно розподілити дохід, отриманий із зовнішніх джерел, з точки зору фінансової стійкості та ліквідності підприємства, оскільки дохід може збільшити власний оборотний капітал, зростання якого сприяє зміцненню фінансового стану підприємства.

Останнім важливим елементом структури управління доходами підприємства є контроль за виконанням розроблених заходів щодо виправлення ситуації щодо відхилень між фактичними та плановими показниками валової виручки. Буває, що розроблені заходи не принесуть позитивного результату, а тому необхідно додатково провести аналіз причин відхилень або переглянути планові показники.

Отже, досліджуючи процес управління доходами підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», можна виокремити такі елементи, які сприяють процесу управління та тісно пов'язані між собою. Такими елементами є прогнозування, аналіз, контроль для забезпечення стабільності доходів сільськогосподарського підприємства. Кожен процес є етапом у загальній схемі управління доходами компанії. Тому чітка послідовність цих процесів забезпечить максимальний результат від управління доходами на підприємстві. Отже, застосування перерахованих вище господарських процесів є запорукою ефективного управління доходами підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

2.3. Організація обліку і управління витратами підприємства

Важливою складовою в системі управління підприємством є оцінка ефективності управлінських дій, яка передбачає порівняння результатів

діяльності з витратами на досягнення цих результатів. Витратами можна вважати будь-які витрати ресурсів [9, с. 20].

Система контролю витрат, схожа на будь-яку іншу систему управління, має дві складові підсистеми: керуючу (суб'єкти управління) та керовану (об'єкти управління).

Метою створення системи управління витратами є сукупність елементів за допомогою яких здійснюється збір та обробка інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Важливою складовою системи управління витратами підприємства також є визначення завдань для досягнення поставленої мети, а саме: визначення ролі витрат як фактора господарської діяльності; збір інформаційної бази, яка сприятиме оцінці витрат при виборі оптимального рішення; розрахунок витрат за окремими напрямками діяльності підприємства; визначення шляхів зниження витрат на всіх етапах діяльності підприємства [59, с. 162].

Особливості виробничого процесу на сільськогосподарському підприємстві зумовлюють те, що його розвиток залежить від природних факторів, основних засобів виробництва землі, рослин і тварин, які одночасно виступають і предметами праці, що ускладнює процес управління виробництвом. На розвиток виробництва та підвищення рівня показників діяльності сільськогосподарського підприємства суттєво впливає зниження собівартості продукції. Крім того, вартість виробництва одиниці продукції у сільському господарстві визначається врожайністю та витратами на 1 гектар засівної площі сільськогосподарських культур [2, с. 14].

Система та функції управління витратами на сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» наведено в табл.2.2.

Таблиця 2.2 - Система управління витрат в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Аспекти	Функції
1	2
Функціональний	«... контроль, аналіз, мотивація, організація, планування, калькуляція, облік, координація, нормування, прогнозування, бюджетування, стратегічне управління, оптимізація, контролінг, бенчмаркінг».
Організаційний	«... визначенням місць формування витрат і центрів відповідальності за їх дотриманням та розробленням ієрархічної системи лінійних і функціональних зв'язків працівників, які виконують комплекс робіт функціонального аспекту механізму управління витратами».
Мотиваційний	«... спонуканні працівників до дотримання ними встановлених планових норм витрат і пошуків шляхів їх зниження».

Джерело: розроблено автором

Отже, в системі управління витратами на сільськогосподарському підприємстві вирізняють аспекти пов'язані з функціональністю, організацією та мотивацією.

Первинним аспектом системи управління витратами на підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є функціональний (рис. 2.4).

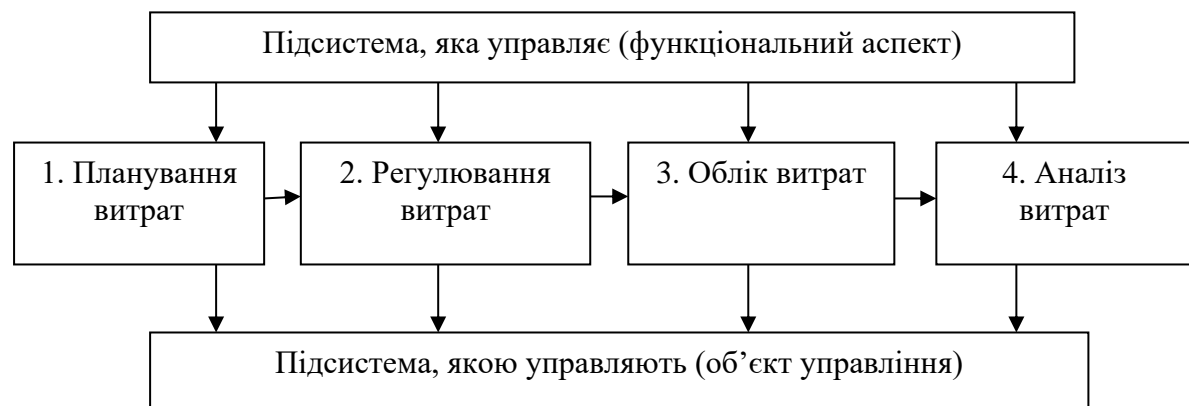

Рисунок 2.4 - Загальна схема функціонального аспекту системи управління витратами на підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Джерело: розроблено автором на основі [60]

Функціональний аспект управління витратами підприємства це сукупність однорідних функцій, виконуваних його структурними підрозділами. Відповідно до функціонального підходу управління витратами

розглядається як реалізація суб'єктом управління основних функцій управління по відношенню до об'єкта управління, що представляє собою витрати.

Відповідно до функціонального підходу управління витратами розглядається як реалізація суб'єктом управління основних функцій управління по відношенню до об'єкта управління, що представляє собою витрати.

Функції управління поділяються на загальні та специфічні. На рівні реалізації конкретної функції управління витратами використовуються класичні дії з управління будь-якими об'єктами: планування, аналіз, контроль. Відмінність у реалізації конкретних функцій щодо різних об'єктів управління полягає в особливих методах, інструментах впливу на об'єкт для досягнення визначеної мети такого управління [59, с. 163].

Відмінність реалізації, специфічних функцій щодо різних об'єктів управління полягає у спеціальних методах, інструментах управління [59, с. 163].

Отже, суть функціонального підходу полягає в тому, що замість розподілу загальновиробничих витрат по виробничих підрозділах витрати співвідносяться з окремими видами робіт (функціями), які виконуються на користь виробництва та реалізації того чи іншого виду продукції. Здійснення кожного виду діяльності потребує певних ресурсів, величина яких є сумою витрат того чи іншого виду.

Функціональний аспект управління витратами полягає в комплексному використанні функцій управління в процесі управління витратами на підприємстві. Він включає:

1. Оптимізацію використання ресурсів і подальше нормування витрат здійснюється в процесі розробки виробів і технології їх виготовлення.

2. Планування витрат необхідне для обґрунтування управлінських рішень і визначення очікуваного позитивного результату роботи.

3. Облік витрат встановлює їх фактичну суму після виконання запланованих робіт. Розрахунок фактичних витрат - це фіксація стану з витратами, які фактично відбулися.

4. Контроль і аналіз витрат для аналізу відповідності фактичних витрат плановим та розробки заходів щодо дотримання режиму їх економії.

5. Стимулювання раціонального використання ресурсів, їх виконавці повинні бути матеріально зацікавлені в економії витрат виробництва [44].

Основним недоліком функціонального підходу є його орієнтація на внутрішні процеси, і як наслідок не реагування на зовнішні. Даний підхід дозволяє отримати загальне уявлення про діяльність господарства, але не забезпечує необхідної точності оцінки, а його основними ознаками є: виділення основних видів діяльності та організація обліку витрат за ними; визначення носія витрат по кожному виду діяльності, а також розрахунок питомих витрат на основі даних про витрати на виробництво і реалізацію одиниці продукції.

Основними функціями організаційного аспекту є визначення центрів створення витрат і зон відповідальності за їх дотриманням та розробка системи зв'язків серед працівників, що забезпечують широкий спектр робіт у функціональному аспекті механізму управління витратами.

Мотиваційний аспект управління витратами спонукає працівників підприємства до пошуку шляхів їх зниження.

Отже, управління витратами сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» це система спільно пов'язаних робіт, що має коригуючий вплив на процес здійснення витрат, скерованих на здобуття їх оптимального рівня в усіх його структурних підрозділах.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ І ВИТРАТАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Шляхи вдосконалення організації обліку доходів сільськогосподарського підприємства

Дослідження стану обліку доходів на сільськогосподарських підприємствах виявило проблеми, що потребують обґрунтованого їх вирішення. Зокрема, на сьогодні значна кількість нормативно-правових документів щодо обліку доходів надає суб'єктам господарювання можливість вибору методу обліку, що в кінцевому підсумку вплине на його фінансові результати. Тому облікова політика підприємства на даний час є важливим чинником управління доходами підприємства та одним із основних напрямків удосконалення обліку доходів та відображення даних про ці доходи у фінансовій звітності. Наказ про облікову політику повинен містити деталізовані питання цього процесу ведення обліку доходів окремо за різними видами діяльності підприємства. У наказі повинні бути розкриті питання організації обліку доходів, пов'язані з методологією бухгалтерського обліку.

Важливо підкреслити, що в числі ключових елементів облікової політики підприємства, що мають вплив на розрахунок фінансових показників, є визнання доходів підприємства. Так, визнання доходів підприємства відбувається лише в тих випадках, коли існує обґрунтована упевненість. У світовій практиці найбільш поширеними є два методи визнання доходів: касовий та метод нарахування. У контексті всього вищевказаного, виглядає раціональним включити у Наказі про облікову політику сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» інформацію щодо:

- класифікація прибутків за різними групами: отриманий прибуток від продажу товарів, інші доходи від операцій;

- умов визнання та критеріїв оцінки отримання прибутку від надання послуг та виконання робіт на момент складання балансу: метод оцінки ступеня завершеності операцій; метод рівномірного нарахування;
- інших складових операційних доходів;
- оцінка критеріїв суттєвості відносно сум прибутків в обліку;
- порядку способу відображення прибутку на рахунках бухгалтерського обліку;
- порядок оформлення документів та відображення сум доходів у відповідних реєстрах обліку.

Оновлена форма наказу, що визначає облікову політику в частці доходів ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» забезпечить точність облікових даних і сприятиме об'єктивним висновкам під час аналізу фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства.

Також, потребує вдосконалення обліку господарських операцій щодо продажу сільськогосподарської продукції розгорнутого аналізу та зведеної інформації для контролю і ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Проведення обліку операцій з реалізації готової продукції спрямоване на надання користувачам даних про результати діяльності підприємства для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Рекомендується деталізувати рахунки так, щоб максимально відобразити інформаційну систему управління процесом реалізації продукції

Оскільки у ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є повноваження самим вирішувати питання щодо ведення аналітичного обліку та відкриття рахунків третього і нижчих порядків, ми розглядаємо можливість, що з метою конкретизації інформації, доречно ввести до рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» та до рахунку 704 «Вирахування з доходу» рахунки третього порядку - субрахунки й аналітичні рахунки управлінського обліку (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Синтетичні рахунки, субрахунки та аналітичні рахунки обліку доходів від реалізації ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Синтетичні рахунки, субрахунки (рахунки першого, другого порядків)	Аналітичні рахунки (субрахунки третього порядку)
1	2
701 «Дохід від реалізації продукції»	7011 «Дохід від реалізації продукції»
	7012 «Дохід від реалізації продукції за дисконтними картками»
	7013 «Дохід від реалізації продукції зі знижками»
	7014 «Дохід від реалізації продукції у період розпродажу»
	7015 «Дохід від реалізації продукції за іншими заходами впливу на обсяги її продажу»
704 «Вирахування з доходу»	7041 «Вирахування з доходу за продукцію, повернену покупцями»
	7042 «Сума знижок, наданих покупцям»
	7043 «Інші вирахування з доходу»

Джерело: розроблено автором

Використовуючи, ці субрахунків можливо виділення доходу від реалізації продукції шляхом активізації продажу продукції, що сприятиме заходам для проведення поглибленого аналізу, що дозволить приймати ефективні управлінські рішення у процесі формування доходів підприємства.

Особливістю ведення діяльності сільськогосподарських підприємств є те, що вони дуже часто одержують не лише основну продукцію, а й супутні товари або другорядні продукти під час виробництва. Якщо обсяг такої продукції становить значну частину загального обсягу виробництва, то доходи від її продажу відображаються на основних рахунках обліку доходів від реалізації.

Така ситуація може бути цілком правомірною, оскільки при таких умовах дохід буде відповідати основним критеріям:

- суму доходу (виручка) можна достовірно визначити;
- витрати, пов'язані з даною операцією, можна достовірно визначити.

Положення ускладнюється, коли частка цієї продукції є незначною. Виникає питання, про правильне відображення доходів від реалізації такої продукції на рахунках обліку.

Для врахування особливостей ведення діяльності ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» та для поліпшення методів організації обліку

доходів в їх операційній діяльності, ми розглядаємо можливість включення доходів від продажу супутньої продукції у категорію доходів від іншої операційної діяльності. Ми вважаємо, що цей підхід, допоможе забезпечити дотримання принципу суттєвості при веденні обліку на сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

3.2. Напрямки вдосконалення організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства

Дослідження організації обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах України свідчить про те, що він не відповідає сучасним вимогам та потребує вдосконалення. В системі обліково-аналітичних процесів ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» суттєве значення відіграє облікова політика щодо витрат підприємства. Сформована на підприємстві облікова політика не відображає деякі важливі моменти щодо їх обліку. Зокрема, для достовірного відображення витрат підприємства, на нашу думку, в обліковій політиці необхідно зазначити методи оцінки сільськогосподарської продукції

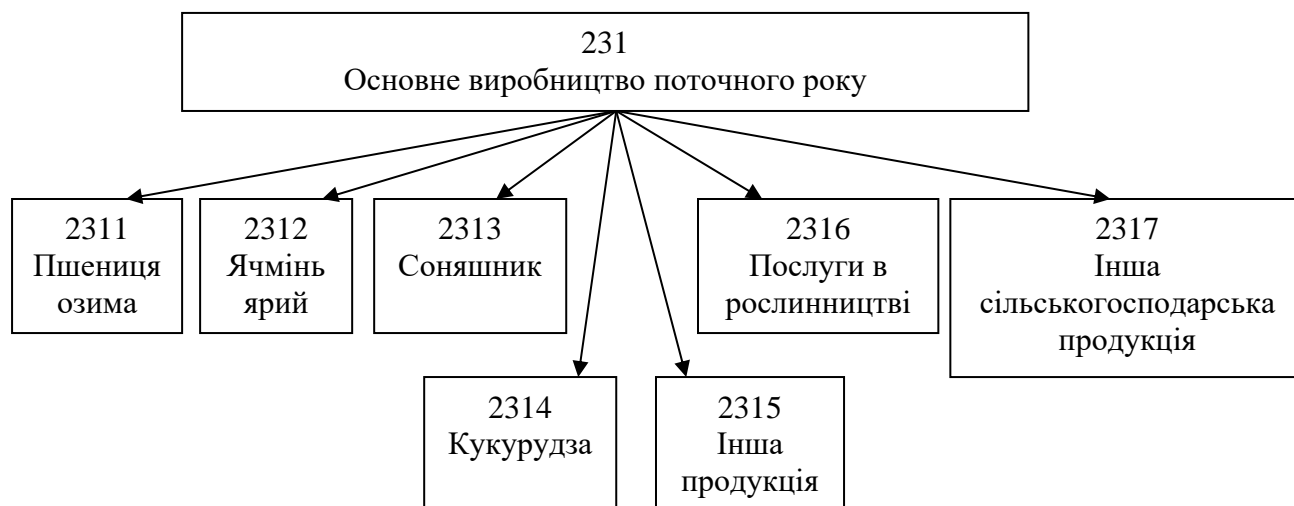

Рисунок 3.1 - Поділ витрат виробництва на субрахунку 231 в розрізі видів продукції, що виробляється на підприємстві

Джерело: розроблено автором на основі [13, с.136]

Також, на нашу думку, аналітичний облік витрат на підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» доречно вести за його підрозділами та центрами

витрат і відповідальності. Це дозволить здійснювати контроль витрат відповідних центрів. Водночас центрами відповідальності визначати окремі виробничі бригади та місця виникнення витрат.

Отже, ми пропонуємо ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» здійснювати облік витрат на виробництво продукції на аналітичному рахунку 231 не в розрізі періодів часу (поточного року та наступного періоду), а в розрізі видів продукції, що виробляється на підприємстві (рис. 3.1).

Таким чином, поділ виробничих витрат поточного року в розрізі видів продукції, підвищить рівень аналітичності щодо даних витрат. Сформувавши відповідну оборотно-сальдову відомість зможемо визначити витрати на кожен вид продукції, що виробляється на підприємстві (рис. 3.2).

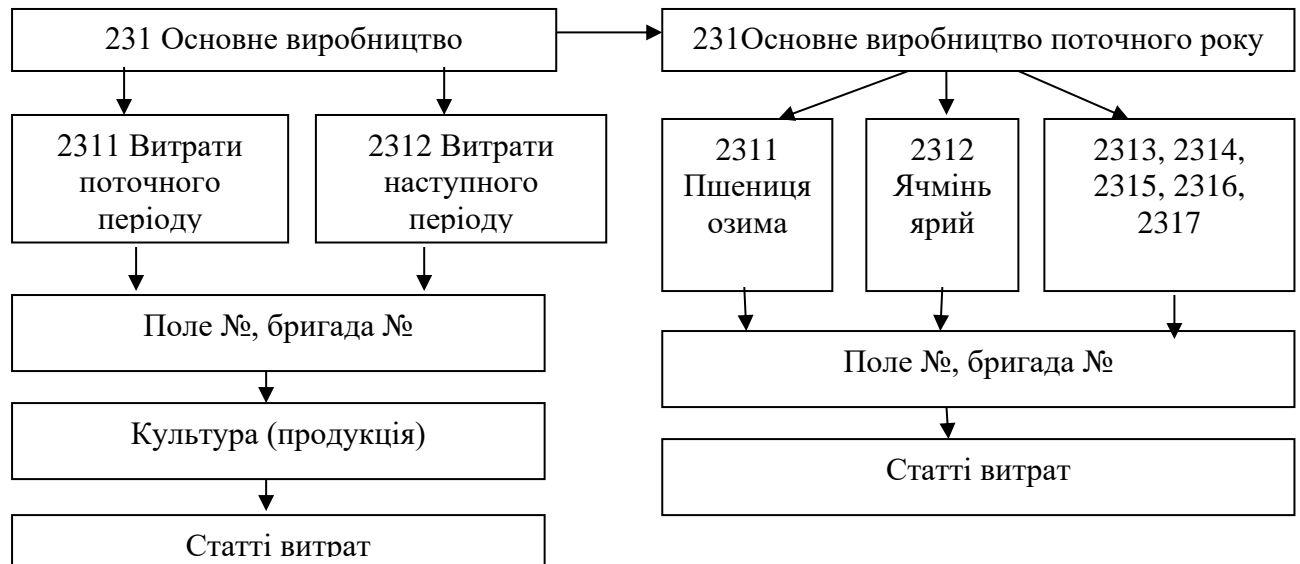

Рисунок 3.2- Порівняння схем обліку витрат на рахунку 231 в розрізі періодів часу та в розрізі видів продукції

Джерело: розроблено автором на основі [13, с.136]

Таким чином, здійснення обліку витрат на виробництво продукції в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» на аналітичному рахунку 231 в розрізі видів продукції дасть можливість визначити суму витрат на конкретний вид продукції рослинництва. На основі цього можна скоригувати та спланувати витрати в майбутньому.

Для керівного складу ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» головною метою є підвищення якості системи управлінського обліку. Розширення потоків інформації, складність та динаміка економічних систем, а також обсяги обчислювальних робіт у прогнозуванні та управлінському прийнятті рішень стають причинами для розширення аналітичних можливостей користувачів через створення ефективної системи управлінської звітності. Завданням якої є забезпечення керівника необхідними даними для прийняття ефективних рішень.

В ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», на нашу думку, у складі внутрішньої управлінської звітності щодо витрат підприємства буде доцільним використання:

- 1) оперативних звітів (накопичувальних) - складаються в короткі терміни (тиждень, місяць тощо);
- 2) поточних звітів (зведених) – складаються на основі накопичувальних форм звітності на конкретну дату (місяць, квартал);
- 3) підсумкових звітів – складаються за певний проміжок часу (квартал, рік).

Склад внутрішньої управлінської звітності запропонованої для ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» наведено в табл.3.2.

Запровадження в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» запропонованої нами внутрішньої управлінської звітності дозволить побудувати ефективну систему управління витратами підприємства, підвищити рівень аналітичності та оперативності прийнятих управлінських рішень відносно діяльності підприємства.

Таблиця 3.2 - Склад управлінської звітності сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Види управлінської звітності	Загальна характеристика	Склад управлінської звітності
1	2	3
1. Оперативна внутрішньогосподарська звітність (щоденна)	Ґрунтується на даних аналітичного обліку. Складається за структурними підрозділами підприємства.	- оперативні звіти основних та допоміжних господарських структур про хід виробничого процесу для забезпечення управлінських рішень щодо витрат
2. Поточна звітність (за тиждень, декаду, місяць)	Призначена для контролю виконання управлінських рішень та поточного планування	- поточні виробничі звіти; - поточні звіти матеріально-відповідальних осіб.
3. Узагальнююча звітність (за місяць, квартал, рік)	Використовується для здійснення контролю ефективності операційної діяльності та стратегічного планування	- звіт про витрати виробництва та собівартість основних видів продукції; - звіт про операційні витрати підприємства; - звіт про фінансові результати з аналітичними викладками.

Джерело: розроблено автором самостійно

Запропоновані в роботі рекомендації з удосконалення організації обліку витрат сільськогосподарського підприємства дозволять побудувати таку систему управління його витратами, яка надасть можливість приймати ефективні управлінські рішення, що забезпечить значне підвищення рівня рентабельності ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

3.3. Удосконалення розвитку управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства

Доходи є важливою економічною складовою економічної діяльності підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», оскільки створюють базу для розвитку, генерують прибуток і фінансують поточні витрати, а також

покривають податкові зобов'язання. Зароблені доходи вказують на попит на продукцію, яку виробляє підприємство. Дохід є основою для самофінансування діяльності, але при достатності для покриття його витрат і зобов'язань та отриманні чистого прибутку. Отже, збільшення прибутків компанії сприяє покращенню його фінансового стану.

Під час аналізу ми виявили, що в структурі доходів ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» у 2020-2021 роках інші операційні доходи мали незначну вагу, але у 2022 році спостерігалася тенденція їх зростання. Необхідно зберегти їх подальше зростання.

Але основним джерелом доходу ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є дохід від реалізації продукції, тому підприємству необхідно приймати ефективні управлінські рішення щодо активізації виявлених резервів зростання саме доходу від реалізації продукції.

Основними резервами зростання доходу від реалізації продукції ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» є:

- зростання обсягів продажу продукції;
- збільшення вартості одиниці продукції.

Управлінські рішення стосовно активізації встановлених резервів росту доходів від реалізації продукції сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» наведені на рис. 3.3.

Управлінські рішення щодо активізації виявлених резервів зростання доходів від реалізації продукції сільськогосподарського підприємства передбачають:

- активізацію маркетингової діяльності;
- диверсифікацію ринків збуту;
- покращення якісних характеристик продукції;
- реалізації продукції на різні групи споживачів.

Рисунок 3.3 - Основні напрямки мобілізації резервів зростання доходів від реалізації продукції сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Джерело: побудовано автором на основі [29]

Проте підприємство може отримувати додаткові доходи, крім прибутку від реалізації продукції. Основною стратегією управління цими джерелами доходів є пошук можливостей для їх збільшення. Але потрібно розуміти, що головним напрямком підвищення доходу господарства є зростання виручки від реалізації продукції. Щоб збільшити виручку від реалізації продукції, потрібно активізувати попит, як в межах країни, так і за кордоном. Підвищення

ціни на продукцію, не завжди є доцільним, оскільки це може знизити конкурентоспроможність товару і може призвести до зменшення його попиту на ринку.

Розроблення управлінських рішень для підвищення прибутків обумовлюється специфікою діяльності підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», його конкурентоспроможності та місцезнаходження. Зазначені фактори також створюють певну кількість рішень під час процесу стратегічного управління доходами сільськогосподарських підприємств.

Отже, дохід підприємства стоїть серед одних із найважливіших показників, що відображають його фінансове положення та головну мету у господарській діяльності. Важливість побудувати ефективне управління доходами на підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» обумовлена тим, що дохід виступає як ознака успішності роботи, і від нього визначається можливість майбутнього розвитку підприємства. Виявлено, що важливим для ефективного функціонування підприємства є створення системи управління прибутками, що спрямована на пошук шляхів максимізації доходів і на організацію точного контролю за їхнім своєчасним надходженням та обсягом. Пропонуються управлінські рішення стосовно активізації потенційних можливостей для збільшення доходів від продажів продукції.

Запропоновані резерви можуть бути використані не тільки для досліджуваного підприємства, а й для інших аналогічних підприємств народного господарства України.

Враховуючи особливості сільськогосподарського підприємства та наявні слабкі місця у складі та структурі його витрат, нами запропоновано таку вдосконалену концепцію управління витратами на ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» (табл. 3.3).

Пропонована модель направлена на визначення окремих етапів у процесі управління витратами і встановлення конкретних осіб, відповідальних за ефективність запровадження даних процесів.

Таблиця 3.3 - Запропонована модель управління витратами сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс»

Процеси	Виконавці	Мета
1	2	3
Фінансовий аналіз та конкурентний бенчмаркінг	Фінансовий менеджер	Підвищення цінності підприємства в цілому; стратегічне управління витратами; визначення проблемних зон діяльності підприємства; вивчення та аналіз найкращих методів управління витратами
Аналіз носіїв витрат (бізнес- драйверів)	Фінансовий менеджер та лінійні менеджери	Визначення специфічних процесів, які сприяють фінансовій роботі та рівнів роботи для перетворення бізнесу.
Формування нормативно-довідникової інформації	Лінійні менеджери	Мінімізація виробничих витрат; контроль процесу використання виробничих запасів; аналіз результатів ефективності виробничого процесу.
Аналіз бізнес-процесів	Лінійні менеджери та керівники підрозділів	Виявлення бізнес-процесів, які впливають на погіршення основних бізнес-процесів та причин виникнення проблем на нижчому рівні діяльності підприємства».
Бюджетування	Менеджери та керівники підрозділів (центри відповідальності)	Організація центрів відповідальності за витратами; формування операційного та фінансового бюджетів.
Фінансовий аналіз результатів	Підрозділ контролінгу	Аналіз бізнес-процесів з метою виявлення причин не передбачуваних ситуацій і проведення управлінського контролю для покращення бізнесу.

Джерело: побудовано автором на основі [2, с. 15]

Для виявлення проблемних місць з точки зору управління витратами запроваджується конкурентний бенчмаркінг, під час якого встановлюються незадовільні показники у діяльності підприємства в порівнянні з провідними лідерами галузі. Окрім того, стратегічний аналіз управління витратами повинен бути проведений на рівні основоного фінансового та виконавчого менеджерів.

Особливе значення в системах управління витратами надається стратегічному управлінню операційними витратами. Стратегічне управління витратами здійснюється за допомогою: стратегії оптимальних витрат, стратегії

лідерства за витратами, стратегії ринкової ніші або стратегії низьких витрат.

Отже, основною метою управління витратами це досягнення певних запланованих результатів фінансово-господарської діяльності підприємства, що охоплює, як оперативні так і стратегічні аспекти. Це досягається через оптимізацію витрат у різних сферах, таких як центри відповідальності, типи операцій, асортимент продукції та інші.

Аналіз реєстрів обліку витрат є також важливим етапом у системі управління, оскільки саме на цьому етапі формується цілісна схема драйверів бізнесу, на основі якої визначаються основні пріоритетні напрями діяльності підприємства в цілому.

Суттєвою складовою моделі управління витратами має стати організація нормативно-довідкової інформації. Саме, засновуючись, на встановлення об'єктивних нормативів керівники структурних підрозділів підприємства, це означає, що вони можуть ефективно моніторити витрати, пов'язані з виробництвом продукції, а також приймати обґрунтовані та раціональні рішення, щодо поліпшення використання виробничих запасів і виявлення виробничого браку. Крім того, в рамках цього процесу ми пропонуємо також списувати виявлені понаднормативні витрати на осіб, які винні, що передбачено такою системою, як стандарт-костінг.

Аналізуючи бізнес-процеси, вони є основним етапом в управлінні витратами на вторинних рівнях бізнес-процесів. Об'єднання результатів оптимізації витрат на вторинних рівнях бізнес-процесів, в основному, спричиняє значний синергійний ефект. Цей етап дає можливість управляти витратами на нижніх етапах виробництва для досягнення позитивного результату для підприємства в цілому.

Важливу роль в управлінні витратами в практиці іноземних підприємств відіграє бюджетування. Бюджетна система дозволяє заздалегідь оцінити ефективність управлінських рішень, оптимально розподілити ресурси та порівняти витрати при розробці бізнес-концепції.

Останнім етапом запропонованої концепції є фінансовий аналіз

результатів, тобто оцінка ефекту від реалізованих заходів. Систематизація, а також оцінка отриманого результату від оптимізації витрат на кожному етапі розглянутої системи дозволить нам встановити майбутні шляхи розвитку компанії та оцінити отриманий ефект. Аналіз ефективності стратегічної моделі управління витратами потрібно здійснювати на основі збалансованої системи показників, яка включає фінансово-економічні показники.

Як показує досвід закордонних фахівців, для досягнення концентрації всієї системи управління витратами підприємства передбачається створення спеціальних відділу – контролінгу, функціями якого є планування та контроль витрат [2, с. 16].

Запровадження контролінгу також впливає на підвищення ефективності управління шляхом встановлення пріоритетів. Суть системи контролінгу полягає в об'єднанні окремих елементів функцій управління.

Система контролінгу, на відміну від менеджменту, не виконує управлінську функцію. Вона забезпечує методичну, а також, інструментальну базу задля підтримки основних функцій управління: планування, обліку та аналізу, контролю, а також оцінки ситуації для прийняття ефективних управлінських рішень.

Специфічна функція контролінгу полягає в тому, що він не бере участі в самому процесі управління, але надає велику підтримку керівництву в прийнятті ефективних управлінських ходів. Тобто, однією із найважливіших функцій контролінгу являється інформаційна функція, яка проявляється в наданні контролюючої інформації для управління шляхом перетворення даних, які надходять до служби контролінгу.

Ця служба забезпечує важливу інформацію задля: визначення стратегії майбутньої діяльності підприємства; контролю за поточною діяльністю; оптимізації витрат; оцінки ефективності діяльності.

При створенні служби контролінгу повинні враховувати такі принципи:

- отримання інформації від економічних та інженерних служб;
- отримання додаткових даних від інших служб управління;

- незалежність служби контролінгу від інших служб управління;
- високий інтелектуальний рівень працівників служби контролінгу.

Бажано їх відбір здійснювати на основі тестування;

- розробка службою контролінгу системи звітування та моніторингу економічних показників;

- достатність кадрів служби контролінгу для виконання своїх повноважень.

Отже, на нашу думку, використання запропонованої концепції управління витратами в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» дозволить системно підійти до вирішення питання щодо його діяльності, та дозволить синхронізувати аспекти з приводу їх локалізації. Особливістю її втілення є необхідність розроблення ефективної системи управлінського обліку, а також організації поточного і оперативного планування, аналізу та контролю на сільськогосподарському підприємстві.

ВИСНОВКИ

Засновуючись на вивчених теоретичних, методичних, а також практичних аспектах організації обліку і управління доходами і витратами сільськогосподарського підприємства, а також шляхів їх удосконалення можна зробити наступні висновки:

1. Для ефективної організації бухгалтерського обліку доходів і витрат на сільськогосподарському підприємстві потрібно дотримуватись встановлених вимог чинних нормативно-правових актів і створювати власну систему облікової політики, що відповідає вимогам діючого законодавства та враховувала специфіку підприємства та відповідає вимогам обліку.

2. Облік доходів сільськогосподарського підприємства регулюється національним П(С)БО 15 «Дохід» та МСФЗ 15 «Дохід від договорів із клієнтами». Ми вважаємо, що положення міжнародних стандартів більш деталізовані щодо обліку доходів, вони сприяють розширенню аналітичності, достовірності та зрозумілості інформації, що формується в бухгалтерському обліку та відображається у фінансовій звітності суб'єкта господарювання. Вважаємо, що доцільно внести зміни до НП(С)БО 15 «Дохід» для наближення його вимог до міжнародних стандартів обліку.

3. Основною метою обліку виробництва сільськогосподарської продукції рослинництва аграрними підприємствами є своєчасне, змістовне, достовірне, правильне відображення фактичних розмірів і складу витрат та контроль за використанням усіх типів виробничих ресурсів і обсяг вироблених товарів в натуральних і грошових одиницях. Управління витратами охоплює всі сфери виробничих процесів, які здійснюються на сільськогосподарському підприємстві. Головними завданнями пов'язаними з обліком витрат сільськогосподарського підприємства є: забезпечення адміністрації підприємства необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень, а також аналіз та контроль за реальним рівнем витрат порівняно з їх нормативами та запланованими обсягами, щоб виявляти відхилення та

створювати економічні стратегії на майбутні періоди; точний облік випуску продукції за її типами з включенням якості; розрахунок собівартості виробленої продукції для оцінки випущеної продукції й розрахунку фінансових показників, а також виявлення та оцінка економічних результатів виробничої діяльності окремих підрозділів; систематизація облікової інформації для управлінського обліку виробничої діяльності для ухвалення рішень, так як, їх вплив має тривалий характер. На сьогодні організація обліку витрат потребує подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методичних розробок, спрямованих на вдосконалення обліку витрат сільськогосподарського підприємства.

4. Для сільськогосподарських підприємств основною метою управління доходами і витратами має бути пошук резервів підвищення ефективності діяльності в умовах низької врожайності сільськогосподарських культур або низьких ринкових цін на продукцію аграрного сектора. Для забезпечення ефективного управління доходами і витратами будь-якого підприємства необхідно сформувати чіткий механізм, який буде враховувати всі аспекти даного процесу управління. Формування механізму управління доходами та витратами підприємств має відбуватися з урахуванням усіх його складових, чільне місце серед яких належить певному ресурсному забезпеченню, функціям, методам, принципам, завданням, важелям та інструментам. Для кожного сільськогосподарського підприємства вибір тих чи інших напрямів зниження витрат і збільшення доходу, а отже, і рентабельності є досить різним, що зумовлено їх особливими умовами функціонування, різним географічним розташуванням та масштабами і структурою діяльності. З точки зору управління доходами та витратами сільського господарства підприємства завжди повинні мати розроблені стратегії забезпечення рентабельності, які будуть адаптовані до різних умов їх функціонування та матимуть гнучку позицію в напрямку зміни основних факторів, що впливають на виробничий процес у сільському господарстві.

5. Об'єктом дослідження в роботі обрано ТОВ «Ремавтокомплект-

Сервіс», основною сферою його діяльності є вирощування зернових культур (за виключенням рису), а також бобових рослин сільськогосподарських культур для виробництва олії. Організаційна структура підприємства це сплетіння взаємодії між керівництвом підприємства та менеджментом його служб. Для ефективної організації роботи бухгалтерської служби на підприємстві важливо чітко встановлені обов'язки, повноваження і відповідальність кожного співробітника бухгалтерської служби через виконання посадових інструкцій. Згідно наказу про облікову політику на підприємстві застосовується автоматизована програма бухгалтерського обліку, що дозволяє зберігати та реєструвати всю інформацію з первинних документів у зведеній відомості, які розробляються на електронному пристрої. Для узагальнення інформації про ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» в роботі було проведемо аналіз основних показників його фінансово-господарської діяльності, який показав, що показники фінансово-господарської діяльності підприємства за 2020-2022 роки зазнали негативних перетворень. Чистий прибуток від реалізації продукції підприємства в 2022 році зріс, але при цьому чистий прибуток зменшився проти 2021 року. Керівництву підприємства і надалі важливо удосконалювати внутрішні стратегії, спрямовані на виявлення можливостей для зменшення витрат, впровадження заходів щодо збільшення доходів та надання додаткових переваг для покупців.

6. Досліджуючи питання управління доходами ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс», можна виокремили основні структурні елементи, що полегшують процес управління і які тісно взаємопов'язані між собою. Такими елементами є прогнозування, планування, аналіз, виконання планів та контроль і забезпечення стабільності доходів сільськогосподарського підприємства. Кожен процес являється етапом в сукупній схемі управління доходами підприємства. Тому, чітка послідовність цих процесів забезпечить максимальний результат від управління доходами на підприємстві. Виключення однієї з компонент не дасть загального результату процесу управління доходами підприємства. Застосування перелічених вище

економічних процесів є запорукою ефективного управління доходами сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

7. Управління витратами сільськогосподарського підприємства ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» це можна описати як комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на коригування витрат під час проведення сільськогосподарських операцій, зорієнтованих на досягнення оптимального рівня витрат (у межах припустимих відхилень) у всіх підсистемах логістики – маркетингу, фінансів і кадрів.

8. Проведене дослідження системи організації обліку доходів на сільськогосподарських підприємствах виявило проблеми, які потребують ретельного вирішення. В Україні наразі існує значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють облік доходів підприємств. Однак це призводить до того, що компанії мають можливість вибирати різні облікові методи, які впливають на їх фінансові показники. Саме тому, облікова політика стає ключовим чинником управління доходами підприємства та одним із ключових напрямів покращення обліку та представлення інформації про доходи у фінансовій звітності. Удосконалена форма наказу про облікову політику в частині доходів ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» забезпечить достовірність даних обліку та можливість надання об'єктивних висновків при проведенні аналізу діяльності даних сільськогосподарського підприємства.

Також, необхідно упорядкувати бухгалтерський облік операцій з реалізації сільськогосподарської продукції, щоб мати можливість детально контролювати та приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі аналізу цих операцій у різних аспектах. Так як сільськогосподарське підприємство ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» самостійно ухвалює рішення щодо ведення аналітичного обліку, а також відкриття рахунків третього і нижчих порядків, ми вважаємо, що з метою деталізації інформації, буде доцільно ввести до рахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» та до рахунку 704 «Вирахування з доходу» рахунки третього порядку - субрахунки й аналітичні рахунки внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.

Щоб врахувати специфіку ведення діяльності ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» та удосконалити методикау організації обліку доходів його у контексті його операційної діяльності маємо на увазі відображення доходів від реалізації супутньої продукції (за умов незначного її обсягу, порівняно з основною продукцією) показувати у складі доходів іншої операційної діяльності. Цей підхід, на нашу думку, забезпечить можливість дотримуватись принципу суттєвості під час ведення обліку на сільськогосподарському підприємстві ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс».

9. Дослідження організації обліку витрат на сільськогосподарських підприємствах України свідчить про те, що він не відповідає сучасним вимогам та потребує вдосконалення. Зокрема, аналітичний облік витрат в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» доречно вести за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності. Це дозволить здійснювати контроль витрат відповідних центрів, порівнювати їх з нормами, кошторисами, а також встановлювати вплив відповідальних осіб на розмір витрат і результати діяльності підрозділу в цілому. Водночас центрами відповідальності визначати окремі виробничі бригади та місця виникнення витрат.

Щоб удосконалити систему обліку витрат на виробництво продукції в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» ми пропонуємо здійснювати їх облік на аналітичному рахунку 231 не в розрізі періодів часу (поточного року та наступного періоду), а в розрізі видів продукції, що виробляється на підприємстві. Таким чином, поділ витрат на основне виробництво поточного року в розрізі видів продукції, підвищить рівень аналітичності щодо даних витрат, як основи для проведення їх аналізу. Здійснення обліку витрат на виробництво продукції в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» на аналітичному рахунку 231 в розрізі видів продукції дасть можливість швидше визначити, скільки витрат було понесено на конкретний вид продукції рослинництва. На основі цього можна скоригувати та спланувати витрати в майбутньому.

Запровадження в ТОВ «Ремавтокомплект-Сервіс» запропонованої нами внутрішньої управлінської звітності дозволить побудувати ефективну систему

управління витратами підприємства, підвищити рівень аналітичності та оперативності прийнятих управлінських рішень відносно діяльності підприємства.

10. Доходи підприємства становлять один з найголовніших показників, що відображають його фінансовий стан і основну мету підприємницької діяльності. Отже, на ТОВ «Ремавтокомплект-сервіс» покладена необхідність ефективного управління цими показниками, оскільки дохід визначає ефективність діяльності та визначає можливості подальшого розвитку підприємства. Ми розробили управлінські рішення для використання виявлених потенційних можливостей у збільшенні доходів від реалізації продукції, що включають: активізацію маркетингових заходів, розширення ринків збуту, підвищення якості продукції та її реалізацію на різних ринках.

Враховуючи особливості сільськогосподарських підприємств та точки недоліків у складі та організації його витрат, ми пропонуємо покращену модель управління витратами для ТОВ «Ремавтокомплект-сервіс», яка спрямована на визначення конкретних кроків у процесі управління витратами та встановлення відповідальних осіб за їх ефективне впровадження. Використання цієї моделі дозволить системно підходити до управління його діяльністю, узгоджуючи аспекти локалізації та вирішення питань згідно з відповідальністю конкретних осіб. Це впровадження спонукає до створення ефективної системи управлінського обліку, поточного та оперативного планування, а також аналізу та контролю на сільськогосподарському підприємстві !

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова Н.С., Говоруха О.О., Кирильєвами Л.О., Євлаш Т.О. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Х. : ХДУХТ, 2019. 182 с.
2. Баришевська І.В., Богачук М.І., Резніченко А.М. Теоретичні аспекти управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Modern economics*. 2019. № 13. С. 13-17.
3. Баришевська І.В., Зайченко Н.В., Гріщенко І.В. Управління доходами сільськогосподарських підприємств та напрями їх вдосконалення. *Економічний форум*. 2019. № 1. С. 113-117.
4. Бобиль В.В., Лавренюк Ю.С. Управлінський облік доходів та витрат за центрами відповідальності в умовах фінансової кризи. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2022_10_12 (дата звернення 07.12.2023).
5. Брик Г., Ціцька Н., Поверляк Т. Витрати, доходи і фінансові результати як об'єкти облікової політики підприємства. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК*. 2018. № 25. С. 70-74.
6. Бурко К.В. Організація обліку та контролю матеріальних витрат сільськогосподарських підприємств. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Економічні науки. 2019. № 9. С. 18-25.
7. Вакуленко В.Л., Мялковський В.А. Управління змінними витратами аграрного підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2022. Вип. 2. С. 72-75.
8. Вакуленко В.Л., Мялковський В.А. Зарубіжний досвід управління витратами сільськогосподарських підприємств в умовах російсько-української війни. *Бізнес-навігатор*. 2022. Вип. 3. С. 38-46.
9. Варченко О.М., Свиноус І.В., Іванова Л.С., Ткаченко К.В., Биба В.А. Методичні підходи до управління витратами сільськогосподарських підприємств. 2020. № 12. С. 19-26.
10. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення

- 08.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 09.11.2023).
- 11.Єршова Н.Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум. Львів. Магнолія, 2019. 345 с.
 - 12.Зюкова М.М., Вороніна В.Л. Підходи до обліку доходів за міжнародними та національними стандартами. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 53. С. 195-201.
 - 13.Іванчук Н.В. Звітність підприємств: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2021. 208 с.
 - 14.Інструкція з використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.10.1999 р. № 291. Дата оновлення 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 09.11.2023).
 - 15.Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. Дата оновлення 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 09.11.2023).
 - 16.Кравченко М.В., Блажко А.В., Вільхова Т.В. Вдосконалення обліку витрат на виробництво продукції на аграрному підприємстві. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. Том 30 (69). №4. С. 134-139
 - 17.Кундицький О.О., Горинь М.О., Мисак Г.І. Економічна сутність, класифікація та завдання обліку витрат виробництва у сільському господарстві. Ефективна економіка. 2023. № 4. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_4_9 (дата звернення: 09.12.2023).
 - 18.Ларіонова К, Капінос Г. Механізм управління прибутком підприємства. Modeling the development of the economic systems. 2022. №1. С. 123-128.

19. Майор О.В., Виклюк М.І., Каберник О.В., Кучинський М.В. Управління витратами: обліково-аналітичний аспект. Економіка і управління. 2022. № 2. С. 94-102.
20. Меліхова Т.О., Люсін В.С. Удосконалення бухгалтерського обліку та внутрішнього аудиту доходів від реалізації продукції для підвищення ефективності податкового планування на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 23. С. 39-46.
21. Мельник Т.Г., Кошолоп Я.П. Проблеми визнання і відображення в обліку доходів підприємства. Молодий вчений. 2020. № 12(2). С. 150-154.
22. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: затв. наказом Міністерства аграрної політики від 04.06.2009 р. № 390. Дата оновлення 31.10.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0390555-09> (дата звернення 09.11.2023).
23. Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: затв. наказом Міністерства аграрної політики від 18.05.2001 р. № 132. Дата оновлення 31.10.2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01> (дата звернення 09.11.2023).
24. Методичні рекомендації про застосування реєстрів бухгалтерського обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. Дата оновлення 21.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00> (дата звернення 09.11.2023).
25. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433. Дата оновлення 30.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення: 09.11.2023).
26. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 року № 635. Дата оновлення 14.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201->

- 13 (дата звернення 09.11.2023).
27. Міжнародний стандарт бухгалтерської звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами», міжнародний документ від 01.01.2018 р. № IFRS 15. Дата оновлення 01.01.2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU17027.html (дата звернення 09.11.2023).
28. Мінаєв Д., Ределицький Ю. Класифікація витрат агродіяльності з позиції обліку і контролю в умовах використання геоінформаційних технологій. Вісник економіки. 2023. Вип. 3. С. 97-114.
29. Нагорна І.В., Морозов О.І. Резерви підвищення ефективності управління доходами підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_11_42 (дата звернення 07.12.2023).
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 09.11.2023).
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 року № 290. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 09.11.2023).
32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення 09.11.2023).
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 року № 246. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення 09.11.2023).
34. Огійчук М.Ф., Плаксієнко М.І., Беленкова та ін. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / за ред.

- проф. М.Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2011. 1042 с.
- 35.Олександренко І., Вальчишина В. Управління рентабельністю сільськогосподарських підприємств в Україні. Економічний форум. 2023. №1. С.138-145
- 36.Панченко М.О., Трубаєва А.О. Стратегічні підходи до управління доходами підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2020. № 5(1). С. 37-40.
- 37.План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. Дата оновлення 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення 09.11.2023).
- 38.Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 09.11.2023).
- 39.Поліщук О.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління доходами в аграрних підприємствах України. Економічний простір. 2020. № 154. С. 231-234.
- 40.Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. Дата оновлення 09.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 09.11.2023).
- 41.Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. Дата оновлення 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення 09.11.2023).
- 42.Полятикіна Л.І. Теоретико-методологічні основи функціонування обліку доходів і витрат основної діяльності. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 1. С. 217-220.

- 43.Полятикiна Л.І., Бур'ян Н.Ю. Формування та облік доходiв i витрат пiдприємства. Науковий вiсник Ужгородського нацiонального унiверситету. Серiя : Мiжнароднi економiчнi вiдносини та свiтове господарство. 2020. Вип. 33(2). С. 36-39.
- 44.Порядок подання фiнансової звітностi: затв. постановою Кабiнету мiнiстрiв України вiд 28.02.2000 р. № 419. Дата оновлення 02.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-п> (дата звернення: 09.11.2023).
- 45.Потриваєва Н.В., Христенко О.О., Гавалешко К.О. Особливостi формування доходу вiд реалiзацiї сiльськогосподарської продукцiї: теоретичний аспект. Глобальнi та нацiональнi проблеми економiки. 2017. Вип. 18. С. 556-561
- 46.Про бухгалтерський облік та фiнансову звітнiсть в Україні: Закон України вiд 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 09.11.2023).
- 47.Слободянюк Н.О., Бiднова О.Ю. Моделювання системи управлiння витратами на пiдприємствi: теоретико-методичний аспект. Бiзнес Інформ. 2023. № 6. С. 202-209.
- 48.Сметан Д.С. Управлiння витратами реалiзацiї продукцiї рослинництва в сiльськогосподарських пiдприємствах України при застосуваннi блокчейн технологiї. Соцiально-гуманiтарний вiсник. 2023. Вип. 44. С. 36-39.
- 49.Сухоносенко I.Г., Гринь В.П. Теоретичнi аспекти обліку витрат на виробництво сiльськогосподарської продукцiї рослинництва. Економiка та суспiльство 2021. № 30. С.61-68
- 50.Татар М.С., Ванярха Г.М. Облік i аудит доходiв i витрат пiдприємств в умовах глобальних викликiв. Часопис економiчних реформ. 2020. № 4. С. 67-75.
- 51.Теоретичнi та прикладнi аспекти обліку, аналізу i аудиту в системi економiчних вiдносин: Монографiя / За ред. проф. Л.М. Чернелевського. К.: НУХТ, 2021. 182 с.

- 52.Тесак О.В. Формування облікової політики щодо витрат підприємства. Приазовський економічний вісник. 2021. Вип. 4. С. 94-97.
- 53.Ткаченко Т.П., Тульчинська С.О., Бойчук Д.В. Управління доходами на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6192> (дата звернення 07.12.2023).
- 54.Хопчан М.І. Організація та принципи побудови обліку і аналізу витрат підприємства. Ефективна економіка. 2012. № 5. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_5_71 (дата звернення: 09.12.2023).
- 55.Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-VI. Дата оновлення 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 09.11.2023).
- 56.Черкасова Т.І., Каражова Н.Д. Управління витратами аграрного підприємства. Формування потенціалу економ. розвитку пром. підприємств : тези доп. III Міжнар. науково - практ. конф., 27-28 квіт. 2017 р. Одеса : ОНПУ, 2017. С. 124-125
- 57.Чернікова І.Б., Полулях А.М. Проблемні аспекти організації обліку доходів і витрат. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 43. С. 466-470.
- 58.Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. 2017. 166 с.
- 59.Чумак Г. Управління витратами підприємства. Scientific journal «MODELING THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMIC SYSTEMS». 2022. № 6. С. 160-165
- 60.Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Перелік нормативно-правових документів з обліку доходів і витрат підприємства

№	Найменування нормативного документу	Короткий зміст	Використання у обліковому процесі (процесі аудиту)
1	2	3	4
1	Конституція України від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Основний Закон України, встановлює права і свободи громадян України	Ст. 42. Кожен має право на здійснення підприємницької діяльності, яка не заборонена законом
2	Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Кодекс визначає види і організаційні форми підприємств, правила їх створення, реєстрації, реорганізації і ліквідації	Використовуємо при розгляді характеристики базового підприємства
3	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Цивільний кодекс України є кодифікованим нормативним актом яким регулюються особисті немайнові та майнові відносини	Застосовуємо при розгляді питання регулювання немайнових та майнових відносин базового підприємства
4	Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Кодекс регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів.	Застосовуємо при розгляді системи оподаткування базового підприємства
5	Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Закон визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні	Використовується для організації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності
6	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Визначається мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визначення і розкриття її елементів.	Використовується при складанні фінансової звітності підприємства
7	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Це Положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.	Використано для обліку запасів на підприємстві

8	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Доходи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 року № 290. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Це Положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.	Використано для обліку доходів на підприємстві
9	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 року № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Це Положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.	Використано для обліку витрат на підприємстві
10	Міжнародний стандарт бухгалтерської звітності 15 «Дохід від договорів з клієнтами», міжнародний документ від 01.01.2018 р. № IFRS 15. URL: http://search.ligazakon.ua/	Цей стандарт визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства	Використано для обліку доходів на підприємстві
11	Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: затв. наказом Міністерства аграрної політики від 04.06.2009 р. № 390. Дата оновлення 31.10.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Це рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм регістрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств	Використано для обліку доходів і витрат на підприємстві
12	Методичні рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: затв. наказом Міністерства аграрної політики від 18.05.2001 р. № 132. Дата оновлення 31.10.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/	Це рекомендації з планування обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств	Використано для обліку витрат на підприємстві
13	Методичні рекомендації про застосування регістрів бухгалтерського обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 356. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Ці рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку спрямовані на узагальнення у регістрах бухгалтерського обліку інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти господарської діяльності підприємств	Використано для обліку доходів і витрат на підприємстві
14	Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : затв. наказом Міністерства фінансів України від	Розглядається порядок заповнення форм фінансової звітності	Використовується для заповнення форм фінансової звітності

	28.03.2013 р. № 433. URL: https://zakon.rada.gov.ua .		
15	Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 року № 635. URL: https://zakon.rada.gov.ua .	Це методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	Використано для обліку доходів і витрат на підприємстві
16	Порядок подання фінансової звітності: затв. постановою Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: https://zakon.rada.gov.ua .	Розглядається порядок подання фінансової звітності	Використовується при поданні фінансової звітності підприємства
17	Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення в обліку первинних документів, бухгалтерської звітності	Використано для обліку доходів і витрат на підприємстві
18	Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань: затв. наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Встановлює порядок інвентаризації активів і зобов'язань підприємств	Використовується для проведення інвентаризації на підприємстві
19	План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Наведений перелік рахунків, які необхідні для реєстрації бухгалтерської інформації про діяльність господарського суб'єкту	Використовується для складання робочого плану з обліку господарських операцій діяльності підприємства
20	Інструкція з використання Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.10.1999 р. № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua	Ця інструкція встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань підприємств	Розглядаються загальні положення даної інструкції для обліку доходів і витрат підприємства